

TRIDESET ČETVRTI MARULIĆEVI DANI

ZNANSTVENI, KNJIŽEVNI
I IZDAVAČKI PROGRAM

Split
21–23. travnja 2024.

KNJIŽEVNI KRUG SPLIT
MARULIĆEVI

SPLIT
2024

TRIDESET ČETVRTI MARULIĆEVI DANI

Split, 21–23. travnja 2024.

**Glavni organizator
znanstvenoga, književnog i izdavačkog programa:**

Književni krug Split – *Marulianum*

Pokrovitelj:

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti

Partner: Sveučilište u Splitu

Suorganizatori:

Društvo hrvatskih književnika

Društvo prijatelja kulturne baštine Split

Hrvatsko narodno kazalište Split

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu

Odsjek za klasičnu filologiju Filozofskog fakulteta

Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za hrvatski jezik i književnost Filozofskog fakulteta

Sveučilišta u Splitu

Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu

Zavod za znanstveni i umjetnički rad HAZU u Splitu

Odbor za proslavu petstote obljetnice Marulićeve smrti:

Tomislav Bogdan, Nenad Cambi, Neven Jovanović, Branko Jozić,
Mihaela Kovačić, Marina Kuzmanić Petreš, Bratislav Lučin,
Luka Marković, Hrvojka Mihanović-Salopek, Mladen Parlov,
Marijana Tomelić Ćurlin, Marko Trogrlić, Helena Trze Jakelić,
Josip Vrandečić, Željko Radić

Znanstveni, književni i izdavački program Marulićevih dana novčano su pomogli:

Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske
Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske
Županija splitsko-dalmatinska, Grad Split

TRIDESET ČETVRTI MARULIĆEVI DANI

ZNANSTVENI, KNJIŽEVNI
I IZDAVAČKI PROGRAM

Split,
21–23. travnja 2024.

Petstota obljetnica smrti Marka Marulića (1524 – 2024)

KNJIŽEVNI KRUG SPLIT
MARVLIANVM

SPLIT
2024

KALENDAR ZBIVANJA

NEDJELJA 21. TRAVNJA

17.00 Zavod HAZU

Svečano otvorenje znanstvenoga, književnog i izdavačkog programa
Trideset četvrtih Marulićevih dana

Prigodni govori:

Josip Vrandečić, u ime Književnoga kruga Split

Kažimir Hraste, u ime HAZU

Hrvojka Mihanović-Salopek, u ime Društva hrvatskih
književnika

Glazbeni program: Akademski pjevački zbor Sveučilišta u Splitu
»Silvije Bombardelli«

17.30 Zavod HAZU

Dodjela nagrada Dana hrvatske knjige: *Judita, Davidias, Slavić*
(Društvo hrvatskih književnika)

Nagrade će uručiti Hrvojka Mihanović-Salopek, predsjednica DHK-a

18.00 Zavod HAZU

Pjesnička posveta: *Suvremeni pjesnici o Marku Maruliću i splitskom
renesansnom književnom krugu* (Društvo hrvatskih književnika)

Voditeljica: Gordana Laco, predsjednica DHK-a, Ogranak Split

18.30 Trg braće Radića

Pjesma i recitacija (Zbor »Silvije Bombardelli«)

Prigodno slovo: gradonačelnik Splita Ivica Puljak

Polaganje lovor-vijenca na spomenik Marka Marulića

19.00 Crkva sv. Frane

Sv. misa: predslavi splitsko-makarski nadbiskup mons. Zdenko Križić

Nakon mise prigodne riječi:

Blaženko Boban, župan Splitsko-dalmatinske županije

Danka Radić (Društvo prijatelja kulturne baštine, Split)

Polaganje vijenca na Marulićev grob

PONEDJELJAK 22. TRAVNJA

8.30 Sveučilišna galerija

Colloquium Marulianum XXXIV: *Marko Marulić i hrvatska renesansa* (prvo zasjedanje)

Pozdravne riječi na otvorenju skupa:

Marko Trogrlić, predsjednik KKS

Nina Obuljen Koržinek, ministrica kulture i medija RH

Dragan Ljutić, rektor Sveučilišta u Splitu

15.30 – 18.00 Sveučilišna galerija

Trinaesta kroatistička tekstološka radionica: Marulićeva *Judita* – neiscrpno vrelo novih promišljanja

Voditeljice: Sanja Vulić i Ružica Pšihistal

Sudjeluju studenti iz Rijeke, Splita, Zadra i Zagreba

15.30 – 18.00 Sveučilišna galerija

Petnaesta latinistička tekstološka radionica: Što se krije na marginama Marulićevih knjiga?

Voditelji: Petar Soldo i Dajana Ćosić

Sudjeluju studenti iz Zadra i Zagreba

18.00 Sveučilišna knjižnica u Splitu

Pozdravni govor:

Ana Utrobičić, ravnateljica Sveučilišne knjižnice u Splitu

Predstavljanje knjige:

Marko Marulić, *The Davidiad*, edited & translated by Edward Mulholland, LYSA, Gent, 2024.

Govore: Neven Jovanović, Jeroen De Keyser i Edward Mulholland
Otvorenje izložbe *Marko Marulić, splitski začinjavac i europski humanist* i predstavljanje prigodnih publikacija (*Marulus tuus* i katalog, KKS-Marulianum, Sveučilišna knjižnica u Splitu, 2024)

Govore: Mihaela Kovačić i Luka Marković
Glazbeni program: Kvartet flauta *Image*

UTORAK 23. TRAVNJA

8.30 Sveučilišna galerija

Colloquium Marulianum XXXIV: *Marko Marulić i hrvatska renesansa* (drugo zasjedanje)

15.30 – 18.00 Sveučilišna galerija

Trinaesta kroatistička tekstološka radionica: Marulićeva *Judita* – neiscrпно vrelo novih promišljanja

Voditeljice: Sanja Vulić i Ružica Pšihistal

Sudjeluju studenti iz Rijeke, Splita, Zadra i Zagreba

15.30 – 18.00 Sveučilišna galerija

Petnaesta latinistička tekstološka radionica: Što se krije na marginama Marulićevih knjiga?

Voditelji: Petar Soldo i Dajana Ćosić

Sudjeluju studenti iz Zadra i Zagreba

18.00 Hrvatsko narodno kazalište Split

Okrugli stol: *Marul kakva ne poznajemo*

Sudjeluju: Bruna Bebić, Neven Jovanović, Ivan Lupić i Dino Milinović

Otkrivanje spomenika Maruliću u Splitu
(rad Ivana Meštrovića, 1925)

COLLOQVIVM MARVLIANVM XXXIV

Međunarodni znanstveni skup

Marko Marulić i hrvatska renesansa

Organizatori:

Književni krug Split – *Marulianum*

Ispod ure 3/I, HR-21000 Split, Hrvatska

Odsjek za klasičnu filologiju Filozofskog fakulteta

Sveučilišta u Zagrebu

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu

Odsjek za hrvatski jezik i književnost Filozofskog fakulteta

Sveučilišta u Splitu

Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu

KNJIŽEVNI KRUG SPLIT
MARVLIANVM

Split, 22. i 23. travnja 2024.

Sveučilišna galerija, Ul. Ruđera Boškovića 31, Split

PONEDJELJAK 22. TRAVNJA

Voditelji: Neven Jovanović i Petra Matović

8.30 Sveučilišna galerija

Ivan Lupić (Rijeka): Marulićev biograf Božićević i njegov zbornik latinskog pjesništva

Željko Radić (Split): Pravo i pravna kultura u Marulićevo doba

Robert Leljak (Zadar): Spisi obitelji Marulić u fondu Općine Split Državnog arhiva u Zadru

Josip Vrandečić (Split): Marulićev »mili školski drug« Marko Prodić i njegov rod

Radoslav Bužančić (Split): Palače Marka Marulića u okviru renesansne arhitekture Splita XV. st.

11.30 – 12.00 Odmor

Neven Jovanović (Zagreb): MS Gesuitico 522 i nepoznata povijest Marulićeva *Repertorija*

Mladen Parlov (Split): Porijeklo Marulićeva učenja o laži i pretvaranju

Ivan Bodrožić i Maja Rončević (Split): Utjecaj sv. Jeronima na Marulićevo poimanje asketskoga života u *Instituciji*

Goran Kardum (Split): *Psichologia*: Marulić i hipoteze o nastanku discipline o duši

UTORAK 23. TRAVNJA

Voditelji: Ivan Lupić i Josip Vrandečić

8.30 Sveučilišna galerija

Hester Schadee (Exeter): Centriranje periferije: protuhabsburški
Dialogus Sylla Trankvila Andreisa

Monique O'Connell (Winston Salem, NC): Osobno iskustvo i
politika u mletačkom imperijalnom humanizmu (1470–1482)

Aleksander Sroczyński (Varšava): Dalmatinski stil recepcije?
Jedan rani čitatelj knjige *Petri Mocenici imperatoris gesta*
Koriolana Cipika

Tomislav Matić (Zagreb): Hrvatske zemlje u renesansnim astro-
loškim predviđanjima i astronomskim proučavanjima

Luka Špoljarić (Zagreb): Francesco Negri o povijesti svoje obitelji

11.30 – 12.00 Odmor

Jeroen De Keyser (Leuven): *Davidijada* Marka Marulića i njezine
prethodnice

Tomislav Bogdan i Bratislav Lučin (Zagreb – Split): Nepoznati
tekstovi kotorskoga humanista Bernarda Pime

Francisco Javier Juez Gálvez (Madrid): Različita stanja Rusiće-
va *Breve compendium Nationis Gloriosae totius linguae*
Illyricae (Madrid 1638)

Andrew Laird i Petra Matović (Rhode Island – Zagreb): Karakter
latinskog humanizma Vinka Paletina: izvori u djelu *De jure et*
justitia belli contra Indos

SAŽETCI I PODATCI O SUDIONICIMA SKUPA

Ivan Bodrožić i Maja Rončević

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu
UTJECAJ SV. JERONIMA NA MARULIĆEVO POIMANJE
ASKETSKOGA ŽIVOTA U *INSTITUCIJI*

Do sada je objavljeno više istraživanja o utjecaju svetoga Jeronima na Marka Marulića (Jozić, Bodrožić, Parlov), pri čemu su autori dokazivali da je Jeronim utjecao na Marulićevu formaciju kao teologa i na njegovo shvaćanje asketskoga života i pripadajućih kreposti. Marulić je doista nastojao živjeti po uzoru na svetoga Jeronima, jednako kao što je proučavao njegove teološko-egzegetske uratke. No uz ove višestruko dokazane tvrdnje ostalo je još prostora za istraživanje različitih nijansi i detalja o utjecaju Jeronima Dalmatinca na Marula Splitsanina. Autori se stoga u ovom članku bave otkrivanjem tih nijansi i detalja. Na poseban način to vrijedi za Marulićeve životne stavove, to jest njegovo poimanje asketskoga života i ostalih vrijednosti vezanih uz kršćansku askezu. U središtu je istraživanja prvenstveno Marulićeva *Institucija*, osobito Prva knjiga, u kojoj pisac iznosi svoje viđenje nekih od osnovnih kreposti koje jamče odmak od svijeta, a okretanje prema Bogu. Kada Marulić u prvoj knjizi poučava svoje čitatelje o tome da se kršćanski život treba odlikovati različitim krepostima i vrijednostima kao što je poniznost, preziranje zemaljskih dobara, odmak od visokih položaja, te kako se treba čuvati gramzivosti, a usmjeriti se prema siromaštvu, kao model i uzor takvih kršćanskih izbora on ističe primjere različitih monaha i svetaca. Jedan od onih koji su u ovim poglavljima najviše citirani i zastupljeni kao učitelji kršćanskoga života jest sveti Jeronim. Autori ističu trostruki utjecaj velikog Dalmatinca na Marulićeva teološke stavove s obzirom na naznačene teme u *Instituciji*. Prva razina su Jeronimovi tekstovi iz pisama i drugih spisa u kojima izravno govori o asketskim vrijednostima i krepostima; njih Marulić usvaja kao autoritet najviše vrste. Drugi niz čine primjeri monaškoga života preuzeti iz Jeronimovih hagiografskih djela (*Vita beati Pauli*, *Vita Hilarionis* i *Vita Malchi*). Imajući u vidu da su i u njima sadržani Jeronimovi asketski stavovi, onda se s pravom može reći da je Jeronim utjecao na Marulića i po ovim tekstovima. Treći niz su tekstovi pripisani Jeronimu ili pak događaji preuzeti iz njegovih srednjovjekovnih životopisa koji sadržavaju neautentičnu jeronimovsku hagiografsku građu, ali Marulić ih je u svoje doba smatrao autentičnima.

Ivan Bodrožić redoviti je profesor na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Splitu na Katedri za povijest kršćanske literature i kršćanskoga nauka. Dvije godine filozofsko-teološkog studija pohađao je na Teologiji u Splitu, a ostale četiri na Sveučilištu Santa Croce u Rimu, gdje je i diplomirao 1994. Nakon diplome nastavlja poslijediplomski studij Patrologije na Patrističkom institutu *Augustinianum* u Rimu, na kojemu je doktorirao 2000. obranivši disertaciju pod naslovom *Numerologija u misli svetog Augustina*. Godine 2007. primljen je u *Međunarodno udruženje za patrističke studije (Association Internationale d'Études Patristiques)*. Suradivao je i bio voditelj na više znanstvenih projekata i organizirao je niz znanstvenih skupova. Godine 2022. dobio je fakultetsku nagradu za znanost, a 2023. godine nagradu za izvrsnost u znanstvenom radu dodjeljuje mu i Splitsko-dalmatinska županija. Voditelj je znanstveno-istraživačkog *Centra Hieronymianum*, koji se bavi proučavanjem života i djela sv. Jeronima. Od ak. god. 2022./2023. obnaša funkciju prodekana za znanost na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Splitu.

Maja Rončević studentica je treće godine doktorskog studija Povijest teologije i kršćanskih institucija na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Splitu, na kojem je diplomirala s temom *Augustinovo obraćenje – hermeneutski ključ suvremenih obraćenja*. Sudjelovala je na nekoliko znanstvenih konferencija u zemlji i inozemstvu. Pomoćnica je glavnog urednika znanstvenog teološkog časopisa *Crkva u svijetu*.

Tomislav Bogdan
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
i
Bratislav Lučin
Split
NEPOZNATI TEKSTOVI
KOTORSKOGA HUMANISTA BERNARDA PIME

Na nadgrobnom spomeniku Kotoranina Bernarda Pime (o. 1450 – o. 1517) uklesano je da je bio *poeta laureatus*, no od njegovih književnih djela dosad je malo što bilo poznato: popratni epigram (dva elegijska distiha) u pjesničkoj knjizi Domenica Palladija Sorana (1498) i epitaf uklesan na vlastitoj grobnici (jedan elegijski distih), koji je vjerojatno sastavio sam za sebe. Ovdje će se predstaviti tri dosad nepoznata Pimina teksta: dvije pjesme (pronašao ih je T. Bogdan) i jedno pismo (pronašao ga je B. Lučin).

Pjesme su sačuvane u marcianskom rukopisu Lat. XII, 211 (4179), f. 27r i 27v. Obje su ispjevane u manjem asklepijadskom stihu. *Ode monocolos Bernardi*

Pinia [sic] *poete laureati* (*Oda Bernarda Pime, lovorom ovjenčanog pjesnika, u samo jednoj vrsti stiha*, 20 stihova) zajedljiv je osvrt na ugled što ga je glasoviti grčki emigrant Jan Laskaris uživao u kuriji Lava X; *Alia eiusdem ad Leonem X. Pontificem* (*Druga pjesma istog pjesnika papi Lavu X*, 24 stiha) ironizira unutarnju i vanjsku politiku spomenutoga pape. U njoj autor sebe predstavlja ovako: *Sic ego Delmata, / Grimani minimus numinis armiger, / uel seruus potius, perpetuo lubens / antro sub Cathari conditus herbido* («Tako <pjevam> ja Dalmatinac, / božanstva Grimanijeva najmanji oružonoša, / bolje rečeno sluga, koji drage volje trajno / boravi u travnatoj spilji Kotor») .

Pismo, koje se čuva u Britanskoj knjižnici (BL Add MS 28098 E, ff. 25r–26r), upućeno je kardinalu Domenicu Grimaniju i datirano je u Kotoru 30. studenog 1514, s potpisom *Bernardus Pima, poeta laureatus*. U njemu Pima iznosi *chronique scandaleuse* kotorskih samostana konventualaca i klarisa; u dodatku kritizira rastrošnost Lava X. i hvali kotorskoga biskupa Tripuna Bizantija.

U izlaganju će se prikazati poteškoće pri uspostavi teksta dviju pjesma, sačuvanih u prijepisu Marina Sanuda, a za pismo će se iznijeti argumenti da je posrijedi autograf. Pimine pjesničke invektive pune ne uvijek čitkih aluzija pokušat će se dešifrirati uvidom u politički i kulturni kontekst onodobnoga Rima, napose papinskog dvora. Teme o kojima se govori u pismu Grimaniju поблиže će se rasvijetliti uz pomoć povijesnih izvora o Kotoru i o pontifikatu Lava X. U tiskanju verziji priložit će se izvornik i prijevod novootkrivenih Piminih tekstova.

Tomislav Bogdan (Split, 1973) redovni je profesor na Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Uža su mu područja zanimanja hrvatska ranonovovjekovna književnost, starija hrvatska i europska lirika te teorija lirike, o čemu je u posljednjih dvadesetak godina objavio nekoliko desetaka znanstvenih radova. Autor je triju znanstvenih knjiga: *Lica ljubavi. Status lirskog subjekta u kanconijeru Džore Držića* (Zagreb, 2003), *Ljubavi razlike. Tekstualni subjekt u hrvatskoj ljubavnoj lirici 15. i 16. stoljeća* (Zagreb, 2012) i *Prva svitlos. Studije o hrvatskoj renesansnoj književnosti* (Zagreb, 2017). Priredio je nekoliko izdanja djela starijih hrvatskih pisaca i zbornika znanstvenih radova, među ostalim *Poslanje filologa. Zbornik radova povodom 70. rođendana Mirka Tomasovića* (Zagreb, 2008) i *Perivoj od slave. Zbornik Dunje Fališevac* (Zagreb, 2012). Uredio je i knjigu studija njemačkoga slavista Helmuta Keiperta *Obzori preporoda. Kroatističke rasprave* (Zagreb, 2014). Od 2012. do 2021. bio je član uredništva časopisa *Umjetnost riječi*. Časopis za znanost o književnosti, izvedbenoj umjetnosti i filmu, a od 2021. jedan je od urednika godišnjaka *Colloquia Maruliana*.

Bratislav Lučin (Split, 1956) diplomirao je na Filozofskom fakultetu u Zadru, magistrirao i doktorirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1986. radio je kao urednik u Književnom krugu Split, od 1995. do umirovljenja 2020. bio je voditelj *Marulianuma*. Područja su njegova znanstvenog zanimanja hrvatski humanizam, osobito opus Marka Marulića, recepcija Erazma Roterdamskog u starijoj hrvatskoj književnosti te recepcija antike. Suurednik je godišnjaka *Colloquia Maruliana* i glavni urednik edicije *Sabrana djela Marka Marulića*. Objavio je autorsku knjigu *Iter Marulianum: od Splita do Venecije tragom Marka Marulića = da Spalato a Venezia sulle tracce di Marko Marulić* (Rim, 2008), petnaest priređivačkih knjiga te oko 120 znanstvenih i stručnih radova. U seriji *Catalogus Translationum et Commentariorum* objavio je prilog *Petronius Arbiter. Addenda et Corrigenda* (Toronto, 2016). Za biblioteku *Stoljeća hrvatske književnosti* Matice hrvatske priredio je izbor iz Marulićeva opusa u četiri sveska (dva su izišla, dva su u pripremi).

Radoslav Bužančić

Ministarstvo kulture i medija, Konzervatorski odjel u Splitu

PALAČE MARKA MARULIĆA

U OKVIRU RANORENESANSNE ARHITEKTURE SPLITA XV. ST.

Među kućama splitskog plemstva 15. st., koje se često nazivaju palačama, više njih je izravno ili neizravno vezano za Marka Marulića i njegovu obitelj. Nedavno ubicirana palača u novom dijelu grada, na mjestu gdje se današnja Bosanska ulica susreće s Narodnim trgom, pokazuje iznimno značajnu poziciju obiteljske kuće u kojoj je pjesnik radio i boravio do kraja života. Marulićeve su palače bile u novom dijelu grada, kako je istaknuto u njegovoj oporuci. Ta je oporuka jedan je od najvažnijih dokumenata splitskog XV. st., zbog čega je odavna u središtu pozornosti znanstvenih rasprava različitih usmjerenja. Iznimno precizno ispisana, ona iscrpno navodi toponimiju grada Splita, obiteljske odnose, pravno uređenje tog vremena, pa je zbog svega toga njen tekst uvijek aktualan.

Kuća Markova oca Nikole, u kojoj se pjesnik rodio, nalazila se kraj crkve sv. Ivana (krstionice). Palača je pregrađena i na njoj su ostali samo tragovi kasnogotičke arhitekture s ugrađenim obiteljskim grbom kojem se ne zna izvoran položaj. Kuću u oporuci Marko naziva gradilištem, koje je ostavio svom bratu Aleksandru. Iz teksta oporuke razabire se da je u vrijeme njezina sastavljanja 1521. Marko Marulić stanovao zajedno s Jelenom, udovicom brata Valerija, u drugoj kući u gradu koja u svom donjem dijelu ima tabernu.

U novom dijelu grada izvan zidova Dioklecijanove palače, prema tekstu oporuke, postojala je kuća njegove obitelji koja se spominje 1491. uz kuću zlatara Petra Zakočevića, zlatara Miha Unkovića i sabljara Marina, a ulica u kojoj se nalazila nosila je naziv »Ulica Zlatara«. Ubikaciju je potvrdio nalaz ploče s Marulićevim grbom pronađene u zemljanom nasipu ispod razine poda romaničke kuće u Bajamontijevoj ulici br. 5 koji je pripadao glavnom portalu palače. Kuća je došla u posjed obitelji Cambj koja je objedinila vlasništvo nad nekretninama čitavoga istočnog dijela ulice. Kuću je u 19. st radikalno obnovio splitski gradonačelnik Petar Cambj. Na njezinu prvom katu je trifora iz prve polovine XV. st. koja nad vršcima šiljatog mrežišta ima ljiljane kao akroterije, što ide u prilog ranoj dataciji građevine smještajući je u sam početak XV. st., prije ulaska Splita u sastav Mletačke Republike. Južno od te kuće nalazila se palača sagrađena uz zapadni zid Dioklecijanove palače s dvorišnim portalom koji se nalazi do stuba crkvice Gospe od Zvonika, a koja je pripadala obitelji Papalić. U izlaganju će biti riječi o ovim palačama kao i onima u vlasništvu drugih obitelji, a koje su vezane uz ime Marka Marulića.

Radoslav Bužančić magistrirao je 1996. na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu s temom predromaničke crkve sv. Martina u Trogiru, a doktorirao 2008. s tezom »Nikola Ivanov Firentinac, arhitekt renesansne obnove Trogira koncem 15. stoljeća.« Od 1984. godine radi kao konzervator u Splitu; kao viši savjetnik konzervator bio je voditelj odjela za istraživačko-dokumentacijski rad, a 1999. godine postao je voditelj splitskog odjela i donaćelnik Konzervatorskog odjela u Splitu. Od 2006. godine pročelnik je Konzervatorskog odjela u Trogiru, a od 2010. godine pročelnik je Konzervatorskog odjela u Splitu. Predmet Bužančićeva znanstvena interesa široko je područje povijesti umjetnosti od kasne antike do renesanse, a teme njegovih radova sintetiziraju istraživanja arheologije, arhitekture i urbanizma Dalmacije. Velik dio svog proučavanja posvetio je Trogiru i trogirskim spomenicima o čemu je publicirao brojne znanstvene radove i monografije. Splitski opus označila su njegova proučavanja Dioklecijanove palače i carskog mauzoleja. Arhitekt je obnove trogirske i splitske katedrale. Dobitnik je godišnje Nagrade grada Trogira i godišnje Nagrade grada Splita, nagrade Vicko Andrić za restauraciju zvonika u Sutivanu te skupne nagrade Europa Nostra za restauraciju kapele Bl. Ivana u Trogiru. Glavni je urednik časopisa *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji te Klesarstvo i graditeljstvo*.

Jeroen De Keyser
Leuven
DAVIDIJADA MARKA MARULIĆA I NJEZINE PRETHODNICE

Dok je *Davidijada* tradicionalno bila okarakterizirana kao uglavnom »vergilijski« ep, novija istraživanja su pokazala da je Marulićeva »virtualna knjižnica« bila mnogo šira od toga. Zapravo svi veći klasični rimski epovi, pa čak i satiričari i elegičari u njoj su ostavili svoje tragove. To nas ne treba čuditi: i Marulićev autograf *Repertorium librorum* i *Inventarium librorum* koji mu je pripisan nakon njegove smrti, svjedoče o višestranosti njegovih interesa i širokom rasponu njegove zbirke antičkih, patrističkih, srednjovjekovnih i novolatinskih djela (Lučin 1997). Iz tih kataloga znamo, primjerice, da je Marulić posjedovao djela dvojice svojih mladih suvremenika i zemljaka: epilij *De raptu Cerberi* Dubrovčanina Jakova Bunića (1500) i *Epithalamium* Mateja Andreisa iz Trogira (1502); odjeci iz njih su itekako prepoznati u *Davidijadi* (Jovanović 1998). Također se dokazalo da su kršćanski pjesnici Juvenko, Sedulije i Arator, čija je djela Marulić čitao iz svog primjerka izdanja *Poetae Christiani veteres* Alda Manuzija iz 1501/2. (Jovanović 2012), bili važan izvor inspiracije za *Davidijadu* (Novaković 2000).

Namjera je ovog rada dodatno istražiti Marulićevu izravnu ili neizravnu upotrebu suvremenih novolatinskih izvora i modela u *Davidijadi* te ispitati u kojoj je mjeri na svom stolu mogao imati ranorenesansnu poeziju. Čini se da sam naslov njegova djela slijedi model epskih pjesama kao što su *Sphortias* Francesca Filelfa, *Borsias* Tita Vespasiana Strozija i *Carlitas* Ugolina Verina, iako ta djela nisu tiskana za Marulićeva života, a jedva da su cirkulirala i u rukopisu. Osim više ili manje namjernih posuđivanja i očitih intertekstualnih aluzija, bit će uzete u obzir i upečatljive leksičke podudarnosti i učestalost određenih izraza kako bi se utvrdila moguća srodnost *Davidijade* s njezinim neposrednim (epskim) prethodnicima. Posebna pozornost posvetit će se dvojici novolatinskih pjesnika za koje znamo da su bili prisutni u njegovoj knjižnici: Maffeu Vegiu i Battisti Spagnoliju Mantovanu.

Jeroen De Keyser završio je studij klasične literature i talijanskog jezika na Sveučilištu u Gentu (1987–1991). Zatim je specijalizirao srednjovjekovni i renesansni latinski jezik na Sveučilištu u Firenci (1991–1992), gdje je pratio kolegije prof. Claudija Leonardija i prof. Lucije Cesarini Martinelli. Stekao je doktorat iz grčke, latinske i bizantske filologije na Sveučilištu u Torinu (2008), pod mentorstvom prof. Enrica V. Maltesea. Njegovi glavni istraživački interesi uključuju humanizam petnaestog stoljeća i tekstualno prenošenje klasične književnosti, kao i retoriku, epsku poeziju, historiografiju i epistolografiju. Objavio

je više od 40 radova u međunarodnim časopisima i zbornicima te kritička izdanja brojnih djela Francesca Filelfa: *Traduzioni da Senofonte e Plutarco* (Edizioni dell'Orso, 2012); *editio princeps Commentationes Florentinae de exilio* (ITRL, Harvard University Press, 2013, s W. S. Blanchardom) i *Sphortias* (Olms, 2015); četiri sveske *Collected Letters* (Edizioni dell'Orso, 2016) i latinski prijevod *Rhetorica ad Alexandrum* (Edizioni dell'Orso, 2022, sa L. Verrethom). Također je uredio kritička izdanja s engleskim prijevodom antologije spisa Henrija Estiennea (LYSA, 2022, s N. Humbleom i K. Sidwellom) i šest pogrebnih govora Poggia Bracciolinija (LYSA, 2023, s H. Schadeejem). Uređena izdanja uključuju zbirku *Francesco Filelfo, Man of Letters* (Brill, 2018) i *Domicilium sapientiae. Studi sull'Umanesimo italiano* Concette Bianche (LYSA, 2021, s L. Boschettom, F. Della Schiavom i C. Marsico). Znanstveni je suradnik na Odsjeku za humanističke studije Sveučilišta u Torinu i počasni znanstveni suradnik na Odsjeku za povijest Sveučilišta u Exeteru, te član Società dei Filologi della Letteratura Italiana (SFLI) i Renaissance Society of America (RSA).

Neven Jovanović
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
MS GESUITICO 522 I NEPOZNATA POVIJEST MARULIĆEVA
REPERTORIJA

Marulićev autograf *Repertorija*, rukopisni kodeks koji se danas čuva u Rimu (Biblioteca nazionale centrale Vittorio Emanuele II, MS Gesuitico 522), nastajao je, kako je upozorio Darko Novaković 1998, tijekom dužeg vremenskog razdoblja, otprilike 1480–1520. Tragovi povijesti nastanka, ali i povijesti upotrebe, otkrivaju se proučavanjem materijalne dimenzije kodeksa: njegova formata, strukture sveščića, vodenih znakova i vrste papira, tipova i slojeva marginalnih bilježaka. Sve to ukazuje da se Marulić vlastitom rukopisu vraćao u više navrata kao i da su se kodeksom koristili, i u nj marginalije dodavali, drugi čitaoci. Povijest nastanka i upotrebe kodeksa u prvome je izdanju *Repertorija* (B. Glavičić, 1998–2000) nevidljiva; izdanje se koncentrira na jezični izraz djela i predstavlja ga sinkronijski. No dok zanemarujemo povijesnu, dijakronijsku dimenziju, izmiče nam pravi uvid u to što *Repertorij* zapravo jest i što je bio svojim čitaocima.

Neven Jovanović (doktorirao 2005) redovni je profesor na Odsjeku za klasičnu filologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Od 2009. urednik je računalne zbirke *Croatiae auctores Latini* (zbirka sadrži oko pet milijuna riječi: croala.ffzg.unizg.hr). Autor je knjige *Stilističko čitanje Marulićeva Evandelistara* (2011). Zajedno s Lavom

Šubarićem (Sveučilište u Innsbrucku) vodio je istraživački projekt *Croatica et Tyrolensia – računalna usporedba hrvatske i tirolske novolatinske književnosti* (2013–2015). Član je uredništva godišnjaka *Colloquia Maruliana* (od 2008) i suradnik na projektu *AdriArch-Cult – Architectural Culture of the Early Modern Eastern Adriatic* (voditeljica Jasenka Gudelj, Sveučilište Ca' Foscari, Venecija, od 2020). Bavi se i digitalnom humanistikom te novolatinskom dramom i prevodi s klasičnih jezika (Plaut, Eshil, Homer, Ovidije, Sofoklo).

Francisco Javier Juez Gálvez
Komplutsko sveučilište, Madrid

RAZLIČITA STANJA RUSIĆEVA *BREVE COMPENDIUM NATIONIS
GLORIOSAE TOTIUS LINGVAE ILLYRICAE* (MADRID 1638.)

U drugoj trećini sedamnaestoga stoljeća u Madridu su objavljene dvije knjige značajne za hrvatski latinizam. Prva je latinski spjev franjevca Martina Rusića iz Stona († 1660) naslovljen *Breve compendium nationis gloriosae linguae Illyricae* (Francisco Martínez, 1638), a druga prijevod *Evandelistara* i *Pedeset priča* na španjolski (*Evangelistario de Marco Marvlo Spalatense*, Julián de Paredes, 1655). Dok se od ove potonje u starim fondovima španjolskih knjižnica još i može pronaći pokoji primjerak, a postoji i trag o njezinim dodatnim, izgubljenim primjercima (Juez Gálvez, 2010), od prve knjige ni u jednoj španjolskoj knjižnici nije moguće naći nijedan. Unatoč tome *Breve compendium* se navodi u radu koji se bavi Franciscom Martínezom, značajnim sedamnaestostoljetnim madridskim tiskarom (Moreno Garbayo, 1977). U nekim bibliografijama, kao na primjer u klasičnom repertoaru Antonija Palaua y Dulceta (1965), navedeno je da se na početku izdanja Rusićeve knjige nalazi »portret grofa od Olivaresa«; u toj se publikaciji kao na izvor referira na katalog biblioteke grofa Heredije (1894), u kojemu se pod »Rosa, Martinus« također spominje »portrait«, no ne kaže se čiji. Povjesničar J. Chr. von Engel u svojoj povijesti Dubrovnika (1807) također bilježi kako je Rusićevo djelo posvećeno grofu Olivaresu.

Prema Jurićevoj bibliografiji hrvatskih latinista (1968), dosad se jedini poznati primjerci Rusićeve knjige nalaze se u Hrvatskoj, u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu te u samostanu Male braće u Dubrovniku. Čini se da je jedini proučeni primjerak onaj iz NSK: Darko Novaković u enciklopedijskoj natuknici o Rusiću (2000) piše kako je njegovo »[d]jelo [...] posvećeno Hije-ronimu Mažibradiću, zapovjedniku brodovlja pod Filipom IV«. Posveta *Breve*

compendium je, dakle, dvojaka – Mažibradiću (posvjedočeno i kod Valentinellija 1885) i Olivaresu (kod Palaua y Dulceta, *vide supra*).

U zadnje vrijeme pak otkrilo se postojanje primjerka izvan Hrvatske – i Europe – koji pokazuje da se razlike između Mažiradiću i Olivaresu posvećenih *Compendiuma* ne sastoje samo u portretu. Godine 1987. od antikvara je za Getty Research Institute Library u Los Angelesu, Kalifornija, kupljen primjerak *Compendiuma* koji donosi nove spoznaje o tom Rusićevom jedinome djelu. U njemu se nalazi portret grofa od Olivaresa, sadržaj posvete je izmijenjen u odnosu na primjerak iz NSK, izmijenjen je i datum posvete, obje inačice različite su dužine, a u samome tekstu nalaze se i tiskarske varijante.

Francisco Javier Juez Gálvez (Madrid, 1962) profesor je na Odsjeku za njemačku i slavensku filologiju Filološkog fakulteta Komplutskoga sveučilišta u Madridu, gdje je voditelj istraživačke skupine »Ibero-slavenske studije – prevođenje, recepcija, komparatistika. Na matičnom sveučilištu diplomirao je klasičnu i romansku filologiju, magistrirao političke znanosti i doktorirao iz filologije 1993. s temom erdeljske franjevačke latinske osamnaestostoljetne historiografije. Književni je prevoditelj i stalni sudski tumač. Član je uredničkog odbora časopisâ *Studia Croatica* (Buenos Aires), *IberoSlavica* (Lisabon), *Colloquia Maruliana* (Split), *Tabula* (Pula), *Književna istorija* (Beograd), *Estudios Hispánicos* (Wrocław), *Proglas* (Veliko T'rnovo). Bavi se istraživanjem južnoslavensko-španjolskih kulturnih odnosa, posebno recepcijom hrvatske književnosti na španjolskome govornom području, od Marulića i hrvatskih latinista do suvremenih autora; marulologiji je posvetio više radova, objavljenih u godišnjaku *Colloquia Maruliana* i drugdje. Uredio je tematski marulološki broj časopisa *Studia Croatica* (Buenos Aires, 2002), za koji je dobio nagradu »Davidias« DHK 2003.

Goran Kardum
Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu
**PSICHOLOGIA: MARULIĆ I HIPOTEZE O NASTANKU DISCIPLINE
O DUŠI**

Frane Božičević u životopisu Marka Marulića (*Vita Marci Maruli Spalaten-sis*) navodi djelo *Psichologia de ratione animae humanae* (*Psihologija o naravi ljudske duše*). Rukopis još uvijek nije pronađen, ali se u mnogim enciklopedijama, udžbenicima i znanstvenim radovima to djelo navodi kao prvo u kojem je spomenuta riječ psihologija. U kontekstu nastanka toga pojma Marko Marulić se

navodi uz druge autore iz 16. st., kao što su Rudolf Gockel (1547–1628), Johannes Thomas Freig (1543–1583), Otto Casmann (1562–1607) i Philipp Melanchthon (1497–1560). Recentna istraživanja pokazuju kako su riječ psihologija u svojim djelima spomenuli također Pier Nicola Castellani i Gerhard Synellius (obojica 1525). Osim pokušaja pronalaska djela koja koriste pojam psihologija, među psiholozima, povjesničarima psihologije, filozofima i teolozima živo se raspravlja o značenju tog pojma, ali i same discipline u to vrijeme. Jedna od dominantnih hipoteza jest da je psihologija nastala kao posljedica reformacije i stvaranja protestantizma u 16. stoljeću te kao posljedica živih rasprava o naravi duše, o njezinu porijeklu i destinaciji, što je imalo dalekosežne posljedice stoljećima kasnije, sve do danas. Nas ovdje prije svega zanima što je Marko Marulić podrazumijevao pod pojmom *psychologia*? Što je promišljao i napisao o naravi ljudske duše? Na koji način se Marulićevo viđenje onog što on naziva *psychologia* može staviti u kontekst njegova vremena i pridonijeti novim uvidima u razvoj psihologije? U izlaganju će se pokušati iz sačuvane Marulićeve ostavštine rekonstruirati osnovne postavke toga djela i dati barem hipotetske odgovore na postavljena pitanja.

Goran Kardum diplomirao je i doktorirao psihologiju na Odsjeku za psihologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Kao asistent i docent od 2001. do 2008. bio je zaposlen na Katedri za neuroznanost Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Splitu. Od 2008. do 2018. zaposlen kao docent i izvanredni profesor na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Splitu. Od 2018. do 2022. obnašao je funkciju prorektora za nastavu Sveučilišta u Splitu. Od 2022. radi kao redoviti profesor na Odsjeku za psihologiju predajući kolegije iz znanstvene metodologije i podatkovne znanost, povijesti psihologije, razvojne psihologije, psihologije religije i stanja svijesti. Trenutni njegovi znanstveni interesi usmjereni su prema istraživanjima koncepta mentalnog zdravlja, povezanosti psihologije s religioznošću, duhovnošću i stanjima svijesti.

Andrew Laird
Sveučilište Brown, Providence (Rhode Island, SAD)
i
Petra Matović
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
KARAKTER LATINSKOG HUMANIZMA VINKA PALETINA:
IZVORI U DJELU *DE JURE ET JUSTITIA BELLI CONTRA INDOS*

Nedavni preliminarni uvid (Laird i Šoštarić 2019) u Paletinov spis *De jure et justitia* pokazao je da se ovo latinsko djelo i njegova španjolska inačica *Tratado del derecho y justicia dela guerra* pozivaju na niz klasičnih i kršćanskih autoriteta – ne samo da bi potkrijepili autorovu argumentaciju već i da bi, povremeno, proširili ili poboljšali isripovijedani sadržaj njegova djela.

Paletinova specifična upotreba klasičnih uzora u nekoj je mjeri već bila predmetom istraživanja (Lupher 2003), no ovaj se rad temelji na opsežnom popisu i taksonomiji svih izvora koje je autor citirao u latinskoj i vernakularnoj verziji svog djela. Ti izvori obuhvaćaju raspon od citata Svetog pisma, patrističke literature i antičke historiografije do suvremenih svjedočanstava o Amerikama dominikanca Bartoloméa de las Casasa i drugih. Tendencije u gustoći i distribuciji tih autoriteta – kao i razmatranje specifičnih konteksta u kojima se oni prizivaju – osvjetljavaju Paletinove retoričke strategije, karakterizirajući i povremeno razlikujući latinski i španjolski tekst njegova traktata.

Andrew Laird profesor je na katedri Johna Rowea Workmana za klasične i humanističke te hispanističke studije Sveučilišta Brown u Providenceu (država Rhode Island, SAD), gdje je također ravnatelj Centra za ranonovovjekovne studije. Godine 2021. dobio je stipendiju Zaklade Loeb Classical Library i izabran je za člana Kraljevskoga povijesnog društva u Ujedinjenom Kraljevstvu. Njegove autorske i suradničke publikacije uključuju *Powers of Expression, Expressions of Power* (Oxford University Press, 1999), *Ancient Literary Criticism* (OUP, 2006), *The Epic of America* (Bloomsbury, 2020), *Italy and the Classical Tradition: Language, Thought and Poetry 1300-1600* (Bloomsbury, 2009), *Antiquities and Classical Traditions in Latin America* (Wiley, 2018), kao i prvi sveobuhvatni pregledi latinskih djela u kolonijalnoj španjolskoj Americi i Brazilu za *Brill's Encyclopedia of the Neo-Latin World* (Brill) i za *Oxford Handbook of Neo-Latin* (OUP). Studija o Horacijevoj *Ars poetica* uvod je u novo izdanje pionirskog komentara Augusta Rostagnija (Bologna, 2020).

Petra Matović doktorirala je 2015. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu s temom *Tipovi homerskih formula u Kunićevu prijevodu »Ilijade«*. Docentica je na Odsjeku za klasičnu filologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Njezini glavni znanstveni interesi uključuju isusovačku književnost 18. stoljeća i recepciju grčke književnosti.

Robert Leljak
Državni arhiv u Zadru
SPISI OBITELJI MARULIĆ U FONDU OPĆINE SPLIT
DRŽAVNOGA ARHIVA U ZADRU

U Državnom arhivu u Zadru pod signaturom HR-DAZD-016 čuvaju se spisi fonda Općine Split (*Civitas et districtus Spalati*) nastali u razdoblju od 1341. do 1797. Tradicija čuvanja spisa važnih za svakodnevno nesmetano funkcioniranje splitske komune regulirana je već 1312. godine u II. knjizi Statuta, u kojoj su opširno prikazani način njihove pohrane i obveza sastavljanja odgovarajućih inventara.

Gradivo koje se odnosi na Marka Marulića i njegovu obitelj u spomenutom fondu nalazi se na dvama mjestima. Među spisima splitskoga kneza Bernarda Rive (1512–1515) u kutiji br. 44 i sveščiću br. 55 na folijima 450v–458v sačuvani su rodoslovno stablo obitelji Marulić i alegacija u korist Marulićeve nevjeste Jelene Cindro pisana na latinskom jeziku, pismom koje je prijelazni oblik između kurzivne gotice i humanistike. Uz savjetovanje sa stručnjakom za hrvatsko srednjovjekovno pravo taj će se tekst prevesti i predstaviti.

Primjerak oporuke Marka Marulića od 4. siječnja 1524. sačuvan je među spisima kneza Marka Antonija da Canala (1521–1523) u kutiji br. 56 i sveščiću br. 64/2 na folijima 28v–41r, također pisan latinskim jezikom i istim pismom kao i spomenuta alegacija. S obzirom na to da je oporuku 2005. transkribirao i na hrvatski jezik preveo Lujo Margetić, u radu ćemo se fokusirati na jezične osobitosti teksta i sadržaj oporuke, s posebnim osvrtom na bogato knjižno gradivo navedeno u ostavštini.

Robert Leljak (Zadar, 1966) diplomirao je latinski jezik i rimsku književnost te grčki jezik i književnost 1992. na Filozofskom fakultetu u Zadru. Iste godine zaposlio se u Državnom arhivu u Zadru kao arhivist za starije gradivo, odnosno za mletačku upravu nad Dalmacijom (od 2002. je u zvanju višeg arhivista). Godine 1999. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu obranio je magistarski rad *Lingvistička analiza kartulara samostana sv. Marije u Zadru* pod mentorstvom prof. Mate Križmana, a 2017. je upisao poslijediplomski doktorski studij Humanističkih znanosti na Filozofskom fakultetu u Splitu. Priredio je i preveo više djela s područja kojim se bavi: *Knjiga bilježničkih zapisa zadarskoga bilježnika Andrije pok. Petra iz Cantua (1353.-1354.) i (1354.-1355)* (Zadar, 2001; 2003); *Inventari fonda Veličajne općine zadarske Državnog arhiva u Zadru (godine 1325.-1385) i (godine 1385.-1493)*, (Zadar, 2006; 2019); *Statut Grada Paga*, prijevod i jezična analiza (s Nellom Lonza), (Pag, 2011).

Ivan Lupić
Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci
MARULIĆEV BIOGRAF BOŽIĆEVIĆ
I NJEGOV ZBORNİK LATINSKOG PJSNIŠTVA

U Sveučilišnoj knjižnici u Splitu čuva se pod signaturom M-35 rukopis iz šesnaestog stoljeća u kojem je okupljeno latinsko pjesništvo Frane Božićevića (Natalisa), Marulićeva suvremenika i prvog biografa, kao i njegova prozna *Vita Marci Maruli Spalatensis*. Rukopis je u knjižnicu pristigao kao dio fonda Gradske biblioteke, koja je pak 1945. godine preuzela rukopisni i knjižni fond društva Gabinetto di lettura, gdje se nalazio i ovaj latinski zbornik. Ne postoje stariji podaci o provenijenciji. Na temelju rukopisa M-35 Miroslav Marković 1958. godine priredio je dosad jedino izdanje Božićevićeva pjesničkog opusa, u kojem je za rukopis rekao da je »svakako [...] pesnikov autograf«. U ovom izlaganju usredotočit ćemo se na riječ »svakako« pa ćemo pokazati kako je ona primjenjiva samo na dosadašnje načine dokazivanja autografnog statusa rukopisa, koji su uistinu izgledali svakako, a nikako se ne može uzeti kao dokazano da je riječ o pjesnikovu autografu. Identifikacijom pisara ovog važnog rukopisnog zbornika, koji nije Frane Božićević, ali je s njime bio u bliskoj vezi, otvorit će se pitanja o sastavu zbornika, o zastupljenosti drugih autora u njemu te konačno o splitskom humanističkom krugu unutar kojega je nastao.

Ivan Lupić redoviti je profesor na Odsjeku za anglistiku i na Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci. Autor je monografije o engleskoj renesansnoj drami, *Subjects of Advice: Drama and Counsel from More to Shakespeare* (2019), te nekoliko znanstvenih knjiga iz područja šekspirologije: *Prijetvorni subjekt* (2007), *Shakespeare između izvedbe i knjige* (2010), *Prvi hrvatski Shakespeare* (2016). Njegova kroatistička zanimanja ogledaju se u nizu znanstvenih studija u kojima se bavi djelima pisaca dubrovačke i dalmatinske renesanse. Za biblioteku Stoljeća hrvatske književnosti (Matica hrvatska) priredio je djela Hanibala Lucića (2023), među koja su uključeni i Lucićevi *Sonetti*, tiskani u Veneciji 1556, a ponovno otkriveni tek 2018. godine.

Tomislav Matić
Hrvatski institut za povijest, Zagreb
HRVATSKE ZEMLJE U RENESANSNIM ASTROLOŠKIM
PREDVIĐANJIMA I ASTRONOMSKIM PROUČAVANJIMA

Kasni srednji vijek vrijeme je velikih promjena u znanstvenoj i religijskoj misli. Obilovao je mističarima i zlogukim apokaliptičnim proročanstvima, a znanost i pseudoznanost stupale su jedna uz drugu. Bilo je to vrijeme silnog zanimanja za astrologiju (uz astronomiju, koja joj je pružala uporište) i ona se naširoko primjenjivala od medicine do svakodnevne politike. Renesansni astrolozi, poput Alberta Brudzewskog i Andreasa Perlacha, napisali su opsežne analize astronomskih pojava i njihovih navodnih učinaka na zemaljske stvari. Njihova predviđanja o pomrčinama i prolascima kometa suvremenici su naširoko čitali i uzimali ih u obzir kod donošenja raznih odluka. U ovom radu analizirat ćemo nekoliko njihovih predviđanja koja se tiču hrvatskih zemalja. To će omogućiti uvid u to kako je znanost (ili, u ovom slučaju, pseudoznanost) bila u interakciji s politikom i kako su renesansni intelektualci doživljavali hrvatske zemlje i njihov tadašnji status, probleme i brige, na primjer osmansku prijetnju. Vidjet ćemo u kojim se kontekstima smatralo da su ove zemlje relevantne i što su astrolozi smatrali uputnim napisati u vezi s njihovom budućnosti; naime, to također odražava njihovu percepciju trenutnih događaja i želju da budu uključeni u kreiranje suvremene politike.

Tomislav Matić postigao je doktorat iz srednjovjekovne povijesti na Sveučilištu u Zagrebu. Studirao je na Università Ca' Foscari u Veneciji i na Katoličkom sveučilištu Pázmány Péter u Budimpešti. Zaposlen je kao znanstveni suradnik na Hrvatskom institutu za povijest. Njegov rad poduprlo je nekoliko institucija, uključujući Mađarski državni institut Balassi, Austrijsku akademiju znanosti i Fulbrightov program. Bio je angažiran kao istraživač na Sveučilištu Oxford, Austrijskom institutu za povijesna istraživanja Sveučilišta u Beču i Centru za rane globalne studije Kalifornijskog sveučilišta, Los Angeles. Sudjelovao je u organizaciji šest znanstvenih skupova, a izlagao na njih gotovo trideset. Između ostalog objavio je dvije znanstveno-popularne knjige, više od dvadeset znanstvenih radova i niz znanstveno-popularnih članaka. Najnovija mu je monografija *Bishop John Vitez and Early Renaissance Central Europe – A Humanist Kingmaker* (Leeds, 2022).

Monique O'Connell
Odsjek za povijest Sveučilišta Wake Forest, Winston-Salem
OSOBNOST I POLITIKA U MLETAČKOM IMPERIJALNOM
HUMANIZMU (1470–1482)

Desetljeće između pada Negroponta (1470) i početka rata u Ferrari (1482) označilo je novi smjer u načinu na koji su venecijanski humanisti i tajnici legitimirali i branili svoja teritorijalna osvajanja. U ovom se radu ispituje način na koji su dvojica takvih humanističkih pisaca, Paolo Morosini (1406–1482) i Antonio Vinciguerra (1468–1502), obrazlagali i branili djelovanje Venecije na dalmatinskoj obali i na istočnom Jadranu. Obojica su ukazala na vlastita diplomatska iskustva u službi Venecije kako bi dali retoričku težinu svojim obrazloženjima postupaka i motivacija Venecije da proširi svoju vlast na Dalmaciju. U svom *Pismu Ciccio Simonetti* na narodnom jeziku, okvirno datiranom u 1470, Morosini odgovara na kritike venecijanske pohlepe i ambicije nudeći povijesni prikaz s namjerom da pokaže suzdržanost Venecije u traženju novih teritorija; isto tako, da prikaže temeljnu dobronamjernost nje kao vladara, nakon što su je okolnosti ili molbe stanovnika nekih područja privoljele da se umiješa u pitanje tuđe slobode. Svoju pripovijest o nedavnoj prošlosti temelji na svom osobnom iskustvu kao veleposlanika 1460-ih. Mletački tajnik Antonio Vinciguerra bio je povezan s Morosinijem i širim diplomatskim te političkim krugovima koji su se zalagali za širenje Venecije; 1480–1481. Vinciguerra je djelovao kao agent Venecije u preuzimanju Krka od grofa Frankapana. U svom *Relation* Vinciguerra iznosi ono što je osobno vidio i učinio dok je bio na otoku. Ovaj rad stavlja oba teksta u intelektualni i diplomatski kontekst papinskog Rima, gdje su se mletački veleposlanici suočavali sa sve oštrijim kritikama zbog nesprenosti na sudjelovanje u križarskom ratu protiv Osmanlija, a brojni grčki i hrvatski intelektualci prepričavali su vlastita iskustva iz tog ratovanja. U radu se sugerira da je svrha korištenja osobnih iskustava dvojice autora bila da se od njihovih djela učini učinkovite diplomatske, ali i književne tekstove. Izlaganje dijelom osvjetljuje neposredni politički kontekst sada već izgubljenog govora mladog Marka Marulića duždu Nicolòu Marcellu te široj slici intelektualnog svijeta u kojem je Marulić živio i djelovao.

Monique O'Connell (doktorirala na Sveučilištu Northwestern 2002) profesorica je na Odsjeku za povijest Sveučilišta Wake Forest, gdje ima stipendiju Jamesa P. Barefielda kao priznanje za izvrsnost u interdisciplinarnom podučavanju, znanstvenom radu i mentorstvu studenata. Autorica je knjiga *Men of Empire: Power and Negotiation in Venice's Maritime*

State (2009) i, u koautorstvu s Ericom Durstelerom, *The Mediterranean World: From the Fall of Rome to Rise of Napoleon* (2016) te radova o ranoj kulturi tiskanja, političkoj komunikaciji, humanističkim govorima, venecijanskoj izbornoj politici i povijesti botanike. Voditeljica je projekta Rulers of Venice (rulersofvenice.org) i trenutno putem komparativnog pristupa istražuje političku kulturu na području venecijanskog utjecaja.

Mladen Parlov

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu

PORIJEKLO MARULIĆEVA UČENJA O LAŽI I PRETVARANJU

Marulićevo najpoznatije djelo, *De institutione bene vivendi per exempla sanctorum*, našlo se na popisu zabranjenih knjiga, u kategoriji djela koje treba pročistiti (»*nisi repurgetur*«). Čuvarima pravovjerja u Španjolskoj i Portugalu, ali ne i onima u Rimu, bilo je sumnjivo Marulićevo učenje o laži (*mendacium*), odnosno o pretvaranju (*simulatio*) (usp. Inst IV, 4). Kako je Marulić dobro poznao teologiju, u kojoj je slijedio uglavnom učenje sv. Jeronima i sv. Tome Akvinskoga, postavlja se pitanje od koga je preuzeo čuvarima pravovjerja sumnjivi nauk o pretvaranju. Ne zanemarujući sličnu analizu Branimira Glavičića, koji je Marulićevo uporište tražio u nauku nekih crkvenih otaca, ovdje će se izložiti Tomin nauk o laži te razlučiti koliko je Marulić preuzeo od njega i od otaca. Uz to ukazat će se na razliku između laži i pretvaranja te pokazati kako je to razlikovanje Marulić preuzeo od fra Angela Carlettija iz Chiavassa (1411–1495), čije je djelo *Summa angelica* posjedovao u svojoj knjižnici.

Mladen Parlov diplomirao je na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu – Teologiji u Splitu; na Papinskom sveučilištu Gregoriana u Rimu doktorirao je 1996. tezom *Il mistero di Cristo – modello di vita cristiana secondo Marco Marulić*. Na istom je sveučilištu (1997) postigao i magisterij iz dogmatske teologije. Redoviti je profesor na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Splitu. U golemoj bibliografiji s područja povijesti kršćanske literature, nauka i duhovnosti Marulićem se bavi u trima knjigama: *Otajstvo Isusa Krista – uzor kršćanskog života prema Marku Maruliću* (Split, 2001); *Speculum virtutis: Marko Marulić i njegova teološko-duhovna misao* (Split, 2003); *Propagator fidei. S Marulom na putu* (Split, 2012) i u dvadesetak znanstvenih radova.

Željko Radić
Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu
PRAVO I PRAVNA KULTURA U MARULIĆEVO DOBA

U radu se obrađuju glavne tendencije u razvitku prava i pravnih shvaćanja u vrijeme u kojemu živi i stvara Marko Marulić. To je vrijeme pune zrelosti tzv. općeg prava (*ius commune*) koje je svojevrsna sinteza rimskog prava u interpretaciji tzv. glosatora i postglosatora (komentatora), kao i kanonskog prava. Su-djelovanje tih dvaju krugova pravnog života i pravne misli dovelo je do novih shvaćanja u najvažnijim pravnim područjima, kao što su sudski postupak, kazneno pravo i brojni drugi. S druge strane to je i vrijeme definitivnog učvršćenja mletačkog vrhovništva nad dalmatinskim gradskim komunama, pa i Splitom. No poznato je da su političke elite u Veneciji gajile izrazito negativan stav spram općeg prava, držeći da bi njegovo prihvaćanje moglo biti shvaćeno i kao svojevrsno priznavanje suvereniteta carske vlasti. Stoga autor u radu, uz prikaz općenitog dosega pravnog razvitka na širem mediteranskom i europskom prostoru, propituje i interakciju navedenih pravnih silnica i njihov odjek u pravnom životu Splita u promatranom razdoblju.

Željko Radić izvanredni je profesor na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Splitu na kojem predaje ili je predavao grupu pravno-povijesnih predmeta (Hrvatska pravna povijest, Opća pravna povijest, Povijest hrvatske uprave, Povijest sportskog prava) i Latinski jezik. Obnašao je niz funkcija u akademskoj samoupravi (prodekan i dekan Pravnog fakulteta, prorektor Sveučilišta u Splitu). Bio je gostujući nastavnik na Pravnom fakultetu u Rijeci i Filozofskom fakultetu u Splitu te jedan od pokretača i prvi voditelj prijediplomskog studija Komunikacija i mediji i diplomskog studija Novinarstvo u suvremenim medijima na Sveučilištu u Splitu. Autor je niza radova i urednik publikacija iz dalmatinske pravne povijesti. Dugogodišnji je član Književnog kruga Split, član uredništva i Upravnog odbora. U fokusu njegovih znanstvenih interesa su teme iz dalmatinskoga srednjovjekovnog prava te povijesti kaznenog prava i postupka u ranom novom vijeku.

Hester Schadee
Sveučilište u Exeteru
CENTRIRANJE PERIFERIJE:
PROTUHABSBUŠKI *DIALOGUS SYLLA* TRANKVILA ANDREISA

Frane Trankvil Andreis, ili Tranquillus Parthenius Andronicus Dalmata (1490–1571), Trogiranin, bio je zapažena ličnost u europskoj književnoj republici. Njegova humanistička mreža obuhvaćala je učenjake iz Italije, Njemačke i Francuske, a imao je i malu ulogu u Erazmovim *Colloquia* (1518–1533). Ipak, u njegovo doba djela su mu imala ograničenu *fortunu* i do danas nisu dobila prikladnu studiju. Ovaj se rad suočava s tom prazninom na primjeru nedvojbena najvažnijeg Andreisova književnog djela *Dialogus Sylla* (1527). S radnjom smještenom u podzemni svijet, prikazuje raspravu između L. Kornelija Sule i G. Julija Cezara u kojoj obojica nastoje opravdati svoje karijere raspravljajući o nizu političkih i etičkih pitanja gdje Sula izlazi kao pobjednik.

Rad istražuje osobe koje su sudjelovale u nastanku ovog teksta: osim autora tu su Jan Lascaris, kome je djelo posvećeno, i Michael Nardinus, još jedan *vir doctus* spomenut u posvetnom pismu. Nadalje, Andreis je u vrijeme pisanja bio u diplomatskoj službi francuskog kralja Franje I, zadužen za promicanje antihabsburške ideje u istočnoj Europi. Lascaris je u međuvremenu boravio u Parizu, ali je također često bio prisutan i kod drugih protagonista Cognačke lige protiv habsburškog cara Karla V, u Veneciji i na papinskom dvoru Klementa VII. Dakle, europska geopolitika, uključujući osmansko napredovanje, pruža uvid u nastanak i načela djela *Dialogus Sylla*.

Kroz svoje djelo Andreis, suptilno igrajući kao pokrovitelj, upućuje Lascarisa na istraživanje teme: kako moćni mogu pasti. Za nju je, prema njegovoj tvrdnji, on, bizantski politički emigrant, autoritet na osnovi iskustva. Treba napomenuti da je *Dialogus Sylla* objavljen godinu nakon velike bitke kod Mohača (1526), gdje su Osmanlije potukle kralja Ugarske, Hrvatske i Češke Ludovika II. Štoviše, te se godine dogodila i pljačka Rima. Taj je događaj po cijeloj Europi proširio lekciju o promjenjivosti ljudskog položaja. Sula i Cezar, čije su povijesne karijere bile obilježene preokretima sreće i teretima moći, pružaju priliku za moralno-političke komentare o ovim temama. Doista, u Andreisovu prikazu Rimljana, periferni pogled iz podzemlja omogućuje njihovo bolje razumijevanje.

Andreisov *Dialogus Sylla* utemeljen je na nizu klasičnih i humanističkih modela, među kojima su u prvom redu Lukijanovi *Razgovori mrtvacu* te,

iznenadujuće, nekoliko tekstova Poggia Bracciolinija (1380–1459). U radu se tvrdi da su oni pomno odabrani, zbog njihove aktualnosti kao i zbog važnosti za naslovljenika Lascarisa i samog autora.

Hester Schadee je viša predavačica europske povijesti na Sveučilištu Exeter. Studirala je povijest na Oxfordu te je dobitnica istraživačkih stipendija na Sveučilištu Princeton, Sveučilištu Ludwiga-Maximiliana u Münchenu i Britanskoj školi u Rimu. Njezini znanstveni interesi su talijanski humanizam, recepcija klasične književnosti te povijest historiografije, znanosti i političke misli. Objavila je radove o ključnim ličnostima humanističkog pokreta rane renesanse, kao što su Leonardo Bruni i Pier Candido Decembrio, kao i o Juliju Cezaru i njegovoj prisutnosti u ranonovovjekovnoj Europi. Trenutno piše poglavlje za *Bloomsbury Cultural History of Historiography* na temu: umjetnost, književnost i filozofija u srednjovjekovnoj historiografiji. Među njezinim novijim publikacijama su: Poggio Bracciolini, *Eulogies: Six Laments for Dead Friends*, ur. i prev. s Jeroenom De Keyserom (Lysa, 2023) i Poggio Bracciolini, *On Leaders and Tyrants*, ur. i prev. s Keithom Sidwelom (Harvard, 2024).

Aleksander Sroczyński
Sveučilište u Varšavi

DALMATINSKI STIL RECEPCIJE? JEDAN RANI ČITATELJ KNJIGE
PETRI MOCENICI IMPERATORIS GESTA KORIOLANA CIPIKA

Knjižnica Državnog arhiva u Zadru posjeduje zanimljiv primjerak prvog izdanja *Petri Mocenici imperatoris gesta* Koriolana Cipika. Ova inkunabula zaslužuje posebnu pozornost znanstvenika zbog rukopisnih bilježaka koje sadrži. Iako su većinom prilično kratke, njihov tematski opseg upućuje na zaključak da im je autor bio iz Dalmacije, a najvjerojatnije s mletačkog područja. Cilj je ovoga rada raspraviti što je privuklo pozornost toga čitatelja Koriolanova djela. Njegove čitateljske i anotacijske prakse usporedit će se s intelektualnim strujanjima petnaestog stoljeća i smjestiti u društveno-politički kontekst mletačkoga pomorskog carstva. Pokazat će se da ove bilješke otkrivaju više od podrijetla njihova autora – one pokazuju novi stil recepcije humanističkog latinитета na istočnoj obali Jadrana. Također će se, na temelju paleografske analize, predložiti atribucija spomenutih bilježaka.

Aleksander Sroczyński diplomirao je poljski jezik i književnost (program komparativne književnosti) na Jagelonskom sveučilištu u Krakovu. Studirao je medievistiku na

Sveučilištu u Utrechtu. Sada na Fakultetu *Artes liberales* pri Sveučilištu u Varšavi priprema doktorsku disertaciju o ranonovovjekovnom dalmatinskom latinitetu (pod vodstvom Jakuba Niedźwiedża i Macieja Falskog). Glavni je istraživač na projektu *Rhetoric of Identity: Neo-Latin Writers of Venetian Dalmatia*, što ga podupire Nacionalni znanstveni centar u Poljskoj. Suautor je zamisli i moderator istraživačkog projekta *Rex nunquam moritur* (<http://www.rexnunquammoritur.al.uw.edu.pl/>). Područja zanimanja su mu povijest retorike i funkcije novolatinske književnosti u ranonovovjekovnim zajednicama, posebno u starom poljskom i starom hrvatskom kulturnom kontekstu.

Luka Špoljarić
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
FRANCESCO NEGRI O POVIJESTI SVOJE OBITELJI

Venecijanski humanist Francesco Negri (1452 – poslije 1523) danas je najpoznatiji po raznim gramatičkim i retoričkim priručnicima koje je napisao tijekom svoje duge učiteljske karijere. U hrvatskoj se književnoj historiografiji zbog svojega podrijetla redovito naziva kroatiziranom verzijom imena »Franjo Niger«. Negri je, naime, rođen u Veneciji kao imigrant druge generacije, od oca koji se onamo doselio iz hrvatskoga grada Senja. I on je sam ponosno isticao ili aludirao na svoje obiteljsko i nacionalno podrijetlo u raznim djelima, no najistaknutije u svojoj autobiografiji *Nigri Genetliacon*, koju je napisao pred kraj života i koju je započeo detaljnim prikazom obiteljske povijesti. Giovanni Mercati, koji je prvi rekonstruirao Negrijevu biografiju i svratio pozornost na autobiografiju, velikim je dijelom kao istinit prihvatio Negrijev opis oca, odnosno prikaz okolnosti koje su ovoga nagnale da se preseli u Veneciju; Mercatijev se stav uvriježio u talijanskoj historiografiji. U izlaganju ću pokazati da Negrijev prikaz vlastite obitelji nema gotovo nikakve osnove u činjenicama. Identificirat ću glavne elemente toga prikaza i dati odgovor na pitanje što je Negrija potaknulo na fabuliranje.

Luka Špoljarić docent je na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Na istom je fakultetu završio studij povijesti i latinskog jezika i književnosti, dok je doktorat iz srednjovjekovnih studija stekao 2013. na Srednjoeuropskom sveučilištu u Budimpešti. Znanstveno se usavršavao na Harvardskom sveučilištu, Institutu Warburg u Londonu te u Istraživačkom centru Harvardskog sveučilišta za proučavanje talijanske renesanse Villa I Tatti u Firenci. Bavi se kasnosrednjovjekovnom poviješću hrvatskih zemalja u širem regionalnom kontekstu s naglaskom na temama iz političke i intelektualne povijesti, posebno širenjem humanističkog pokreta.

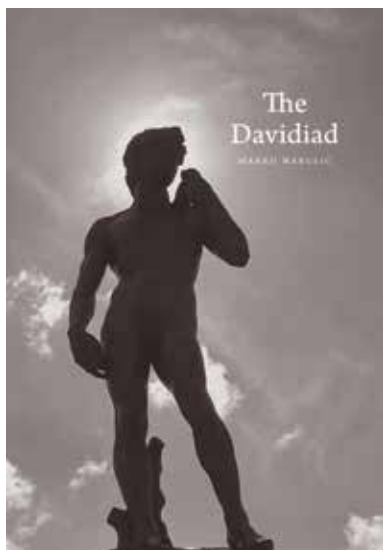
Josip Vrandečić
Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu
MARULIĆEV »MILI ŠKOLSKI DRUG« MARKO PRODIĆ I NJEGOV ROD

U radu se iznose biografski podaci o don Marku Prodiću (u. 1531), Marulićevu prijatelju i školskom drugu, kojemu je splitski začinjavac 10. svibnja 1496. napisao svoje glasovito pismo. Nakon sređivanja Župnog arhiva u Pučišćima 2022. izronili su dragocjeni podaci o ovome pražničkom svećeniku, prije svega genealogija obitelji Prodić, koju je sastavio pučiški župnik Andrija Ciccarelli (1759–1823). Ista je obitelj dala dvojicu glasovitih Bračana, don Bernardina Prodića, prvog župnika novoutemeljene župe Pučišća (od 1566. do 1589), te povjesničara Vicka Prodića (1628–1663), autora *Kronike otoka Brača* (*Chronica dell'Isola della Brazza*). U radu se ocrtava i važna uloga koju je ova plemićka obitelj imala u utemeljenju naselja Pučišća. U tom svjetlu predstavlja se obrambeni sklop njihova renesansnog kaštela, koji je odigrao važnu ulogu u obrani naselja tijekom turskog napada u svibnju 1571. godine.

Josip Vrandečić diplomirao je 1988. na Filozofskom fakultetu u Zadru, magistrirao u dubrovačkom Centru za postiplomske studije Sveučilišta u Zagrebu s temom »*Dvije Dalmacije*« za vrijeme osmanlijskih ratova u XVI. stoljeću. Doktorirao je 2000. na Sveučilištu Yale (SAD) disertacijom *The Autonomist Movement in Austrian Province Dalmatia 1814-1914*. (u hrvatskom prijevodu objavljena 2002, a na engleskom originalu u Kölnu 2009). Redoviti je profesor na Filozofskom fakultetu u Splitu. Autor je knjiga *Dalmacija, Dubrovnik i Istra u ranom novom vijeku* (2007), *Borba za Jadran u ranom novom vijeku: mletačko-osmanski ratovi u venecijanskoj nuncijaturi* (2013), *Zadarski nadbiskup Minuccio Minucci i njegova Jadranska misija* (2017), suautor i suurednik brojnih drugih publikacija, a objavio je i niz radova u periodici i zbornicima.

Marko Marulić
THE DAVIDIAD
Priredio i preveo Edward Mulholland
LYSA publishers, Gent, 2024.

Svojim remek-djelom na latinskom jeziku Marulić je opjevao djela židovskog kralja Davida u 6764 heksametra. Biblijski je sadržaj obradio u duhu rimske epike i za ovaj spjev posebno vrijedi izreka *habent fata sua libelli*. Iako je napisan početkom 16. stoljeća, ne samo da mu autor nije doživio tiskano izdanje, nego mu je rukopis bio zametnut i ponovno je otkriven 1922. No i nakon toga prošlo je još više od tri desetljeća do njegova prvotiska 1954. te još dva desetljeća do prvog prijevoda na hrvatski jezik 1974.

Prevoditelj Edward Mulholland se prije dvadesetak godina susreo s Marulićem i njegovim djelom te započeo s prevođenjem *Davidijade*. Rad intenziviran u proteklih šest godina urodio je plodom, ovim izdanjem koje je prvi prijevod ovog spjeva na

engleski jezik te općenito prvi nehrvatski prijevod.

Knjiga je podijeljena na dvije cjeline. U prvom dijelu donosi se kratak prikaz Marulićeva života i stvaralaštva, zatim se opisuje struktura, sadržaj i alegorijsko tumačenje *Davidijade* te se naposljetku navode prethodna izdanja teksta, načela priređivanja i prijevoda. U drugom dijelu donosi se priređeni tekst izvornika na latinskom te usporedni prijevod na engleskom jeziku. Na kraju knjige nalaze se kazala.

Ovo izdanje tiskano u godini petstote obljetnice Marulove smrti značajan je doprinos marulologiji i međunarodnoj slavi Marula Delmate.

MARULUS TUUS: UPUĆIVANJE U MARULIĆA

Pruredili Branko Jozić i Luka Marković

(Književni krug Split – *Marulianum*, Split 2024)

U knjizi se donosi pedesetak tekstova iz opusa Marka Marulića. Razvrstani su u devet poglavlja od kojih je svako posvećeno nekoj temi važnoj za Marulićevo stvaranje. Izbor je popraćen preglednim i informativnim predgovorom koji funkcionira kao zaseban i vrijedan stručni rad. Svako poglavlje sadržava kratak uvodni tekst, a na kraju knjige nalaze se zbirka Marulićevih sentencioznih iskaza, tumač slabije poznatih izraza i izbor iz bibliografije. [...]

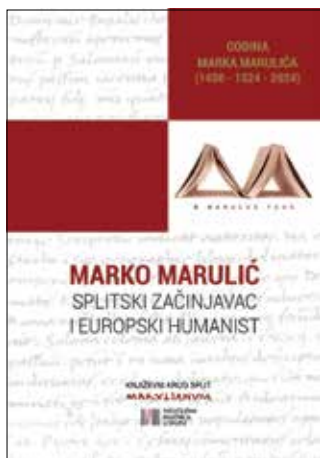
Opisana koncepcija vrlo je svrsishodna u kontekstu namjere da se populariziraju Marulićevo djelo i povijest njegova proučavanja. Pomoću izdvajanja univerzalnih ili pak kulturnoj javnosti i dalje potencijalno zanimljivih tema o kojima se govori u devet poglavlja, Marulić se aktualizira, čini suvremenim i tako približava široj publici. Fokusiranje na nekoliko ključnih tema zadržava čitateljsku pozornost i izbor iz Marulićeva inače vrlo raznorodna opusa čini na inovativan način koherentnim i zaokruženim. Kraći tekstovi, poput latinskih epigrama, preuzeti su u cijelosti, a iz opsežnijih su djela (poput *Judite* i *Davidijade* ili moralno-teoloških latinskih proznih spisa) doneseni pomno odabrani odlomci.

* * *

Knjiga pruža relevantan uvid i svojevrsni je vodič Marulićevim misaonim svijetom, njegovim religioznim i filozofskim temeljima, čvrstim didaktičkim i moralističkim zasadama, ali i baštinenom književnom kulturom potvrđenom u nastojanju da se biranim i primjerenim jezičnim ruhom sve to oblikuje i izrazi. Knjiga *Marulus tuus* (tvoj Marul!) nadasve je značajan doprinos hrvatskoj književnoj kulturi i nacionalnom pamćenju. Kao takva, od posebnog će interesa biti učenicima, studentima, književnim znalcima i budućim proučavateljima i Marulića i naše književne kulture, ali i brojnima koji se zanimaju pitanjima našega mjesta i doprinosa u europskom kulturnom i civilizacijskom zajedništvu; dakle svima zainteresiranima za hrvatsku kulturnu i književnu živu tradiciju.

MARKO MARULIĆ, SPLITSKI ZAČINJAVAC I EUROPSKI HUMANIST

Priredili Branko Jozić, Mihaela Kovačić, Luka Marković i Abra Papić
(Književni krug Split – *Marulianum*, Sveučilišna knjižnica u Splitu, Split 2024)

Nakon predgovora priređivača i uvodnog teksta o hrvatskom humanizmu, u pet poglavlja predstavlja se Marulića o njegovoj petstotoj obljetnici. U prvom poglavlju (*Splitski plemić*) pruža se okvir njegova života i obris njegova lika; u drugom (*Europski humanist*) pokazuje se složeni književni profil njega kao autora dvojne pripadnosti – srednjovjekovne i renesansne – ističući ono što ga određuje kao humanista; u trećem (*Djela i njihova recepcija*) predočava se fortunju njegovih djela tijekom 16. i 17. st. (posebno uspješnica *De institutione bene vivendi* i *Evangelistarium*), skrećući pozornost na brojna njihova izdanja i prijevode. U četvrtom poglavlju (*Marulić u moderno doba*) prati se

ponovno oživljavanje zanimanja za Marulića od kraja 19. st., koje je izazvalo novi val izdanja, prijevoda i proučavanja njegova opusa u domovini i u svijetu. Peto poglavlje (*Marulićeva slava*) donosi odjeke i utjecaj Marulićeva štiva te djela kojima je bio nadahnuće. Svemu je dodan izbor iz bibliografije kao prvi uvid u marulološki rudnik.

U drugom dijelu nalazi se katalog građe na izložbi u Sveučilišnoj knjižnici u Splitu, priređenoj u Godini Marka Marulića, povodom petstote obljetnice njegove smrti.

Koncipirana kao kolaž, knjiga je satkana od uvodnih tekstova priređivača, ulomaka iz Marulićevih djela te iz tekstova njegovih čitatelja i proučavatelja. Narativni dijelovi popraćeni su brojnim slikama i kao takva knjiga je informativan i ilustrativan vodič u Marulićevoj galaksiji.

Trinaesta kroatistička tekstološka radionica
MARULIĆEVA *JUDITA* – NEISCRPNO VRELO NOVIH PROMIŠLJANJA

Voditeljice:

Sanja Vulić (Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu)
Ružica Pšihistal (Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera
u Osijeku)

Sudjeluju studenti iz Rijeke, Splita, Zadra i Zagreba

Uvijek je iznova zadivljujuće u kolikoj je mjeri *Judita*, kao i ostala Marulićeva hrvatska djela, riznica hrvatskoga književnoga jezika na samom početku 16. stoljeća. Posebice je taj jezik zanimljivo razmatrati s aspekta historijske dijalektologije jer su razlike između čakavštine, kajkavštine i hrvatske arhaične štokavštine u 16. stoljeću bile neusporedivo manje nego danas. U tom će se kontekstu na ovogodišnjoj tekstološkoj radionici razmatrati pojedine Marulićeve jezične realizacije koje nisu nužno bile preuzete iz crkvenoslavenskoga i iz ine književnojezične tradicije, premda su u literaturi takvima smatrane (npr. riječi *črida*, *šereg*). To ujedno olakšava prepoznavanje realizacija temeljenih na onodobnom organskom idiomu, odnosno idiomima. S aspekta historijske dijalektologije bit će razmatrane i neke poznate riječi, kao npr. *hiža* koja se pogrješno smatrala kajkavizmom u Marulića jer su se dijalektološki odnosi iz sadašnjosti preslikavali u prošlost bez provjeravanja onodobnih odnosa. Osim leksičke analize, uključujući i specifičnosti leksičke semantike, jezikoslovna će analiza obuhvatiti različite jezične razine. Također će se pokazati pojedina naglasna odstupanja od rime dvostruko rimovanoga dvanaesterca.

Polazeći pak od semiotičkih načela Umberta Eca prema kojima književni tekst kao otvoreno djelo potiče potencijalno neograničene interpretacije, ali zahtijeva suradničko poštivanje pravila igre između modela čitatelja, modela autora i intencije teksta, *Juditi* će se pristupiti kao otvorenomu djelu iskušavajući hipotetski nekoliko različitih modela tumačenja (primjerice protutursko čitanje, moralno-tropološko, psihoanalitičko, feminističko). Primjenom kriterija koherentnosti, ekonomičnosti i relevantnosti tumačenja, kao i uvažavanjem pragmatičko-kontekstualnih ograničenja, nastojat će se utvrditi koje tumačenje/tumačenja tekst semiotički odbacuje, a koje su interpretativne hipoteze prohodne. Time bi se utvrdio prag, granice ili minimalni uvjeti prihvatljivosti interpretacija Marulićeve *Judite* u odnosu na raspoloživi semiotički potencijal biblijske priče te provjerila uporabljivost Ecove teze prema kojoj nije moguće postići jednu objektivnu i točnu interpretaciju niti je moguće pouzdano znati koja je interpretacija najbolja, ali je moguće utvrditi koja je pogrješna.

Petnaesta latinistička tekstološka radionica
ŠTO SE KRIJE NA MARGINAMA MARULIĆEVIH KNJIGA?

Voditelji:

Dajana Čosić (Staroslavenski institut, Zagreb)

Petar Soldo (Humanistička gimnazija, Zagreb)

Sudjeluju studenti iz Zadra i Zagreba

Premda se danas mnogi zgražaju na pomisao šaranja i pisanja po knjigama, humanistima praksa bilježenja vlastitih misli, zapažanja, oznaka ili podsjetnika na rubovima knjiga nije bila strana. Mi smo, danas, na toj praksi zahvalni jer nam proučavanje tzv. marginalija omogućava da vidimo što su stari pjesnici smatrali važnim, korisnim ili zanimljivim.

Stoga će ovogodišnja latinistička radionica biti posvećena Marulićevim rubnim bilješkama u njegovu osobnom primjerku priručnika *De ortographia* Giovannija Tortellija, koji se čuva u knjižnici Dominikanskoga samostana u Splitu.

Cilj je radionice digitalno prirediti Tortellijev tekst i povezati relevantne segmente teksta s Marulićevim marginalijama. Radionica je zamišljena u tri faze.

1. Studenti će saznati osnovne informacije o Marulićevoj privatnoj knjižnici i bilješkama u njegovim knjigama. Dobit će uvid u osnove proučavanja latinskih rukopisnih tekstova, s posebnim naglaskom na ulogu digitalnih tehnologija.

2. Prepisat će dijelove priručnika i odabrane Marulićeve bilješke, koristeći program za strojno čitanje tiskanih i rukopisnih tekstova *Transkribus*.

3. Prepisani će tekst pregledati i urediti, a zatim povezati marginalije s relevantnim dijelovima teksta u digitalnom okruženju.

COLLOQVIA MARVLIANA XXXIII
(Književni krug Split – *Marulianum*, 2024)

SADRŽAJ
CONTENTS

Neven Jovanović, Marino Becichemo i dubrovački kodeksi *Heroida*
Marino Becichemo and the Dubrovnik Codices of the Heroides

Marino Becichemo, Bilješke uz Ovidija (izvaci)
Ovidianae annotationes, ed. Neven Jovanović

Péter Kasza, The Humanist and the Dark Legends of Hungarian History:
Antun Vrančić as User of the Manuscript *Epistola De perditione regni*
Hungarorum by Georgius Sirmiensis
Humanist i tamne legende ugarske povijesti – Antun Vrančić kao korisnik
rukopisa Jurja Srijemca Epistola de perditione regni Hungarorum

Tomislav Bogdan, *Odiljam se* i tradicija *dipartita*
Odiljam se and the Tradition of dipartita

Trpimir Vedriš, Iznašašće apostolskog podrijetla u sjeni turske prijetnje:
tragovi humanističke hagiografije u petnaestostoljetnom Ninu?
The discovery of apostolic origins in the shadow of the Turkish threat:
traces of humanist hagiography in fifteenth-century Nin?

Marta Kontić, XLV. govor sv. Grgura Nazijanskog u latinskom prijevodu
Nikole Petrovića
The Oration XLV. of St. Gregory of Nazianzus in the Latin Translation
of Nikola Petrović

Edward Mulholland, »Has omnes difficultates... amor pervicit«: The Trials
and Triumphs of the First English Translation of the *Dauidias*

»*Has omnes difficultates... amor pervicit*«: *Trapljenja i trijumfi prvog engleskog prijevoda Davidijade*

Marta Kontić i Leon Cvitić, Četrnaesta latinistička tekstološka radionica
– Izgubljeni u prijepisu: neobrađeni rukopis Marulićeva djela *In epigrammata priscorum commentarius*

K r o n i k a

Nagrade Dana hrvatske knjige 2023.
  Obrazloženje nagrade *Judita*
  Obrazloženje nagrade *Davidias*
  Obrazloženje nagrade *Slavić*

B i b l i o g r a f i j e

Luka Marković: Bibliografija Marka Marulića 2023.

Referiranost

Upute suradnicima

Instructions for Contributors

NAGRADE DANA HRVATSKE KNJIGE

Pravilnik

Nagrade Dana hrvatske knjige dodjeljuje Društvo hrvatskih književnika – pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske.

Tri su nagrade: »Judita«, »Davidias«, »Slavić«.

Nagrade su godišnje.

Nagrade se dodjeljuju u Splitu, u sklopu znanstvenoga, književnog i nakladničkog programa Marulićevih dana, a u povodu Dana hrvatske knjige (22. travnja).

»Judita« – Nagrada Dana hrvatske knjige za najbolju knjigu ili studiju o hrvatskoj književnoj baštini, posebno o humanističko-renesansnoj.

»Davidias« – Nagrada Dana hrvatske knjige za najbolji prijevod djela iz hrvatske književne baštine na strane jezike ili za najbolju knjigu, odnosno studiju inozemnog kroatista o hrvatskoj književnoj baštini.

»Slavić« – Nagrada Dana hrvatske knjige za najbolji autorski knjigom objavljeni prvijenac.

Sva djela (prvotisak) koja se predlažu za nagrade moraju biti objavljena od 1. siječnja do 31. prosinca prethodne godine.

Nagrade se sastoje od povelja i od novčanog iznosa, koji u 2024. za »Juditu« i »Davidias« iznosi po 800, a za »Slavića« 400 eura.

Nagrade uručuje predsjednik Društva hrvatskih književnika.

Odluku o nagrađenim djelima, odnosno o autorima nagrađenih djela donosi Povjerenstvo Nagrada Dana hrvatske knjige.

Upravni odbor Društva hrvatskih književnika imenuje Povjerenstvo od 3 člana na rok od godinu dana.

Povjerenstvo je u radu i odlučivanju samostalno.

Povjerenstvo bira predsjednika, koji organizira i vodi rad Povjerenstva te po potrebi o radu Povjerenstva izvješćuje Upravni odbor Društva hrvatskih književnika.

Ako je djelo člana Povjerenstva među prijedlozima za nagradu, onda taj član ne sudjeluje u radu Povjerenstva prilikom glasovanja.

O svakoj nagradi odluka se donosi većinom glasova.

Kad je nagrađenik strani državljanin, o dodijeljenoj nagradi treba ga izvijestiti najmanje trideset dana prije same dodjele.

Povjerenstvo odlučuje i o autorima obrazloženja o nagradama.

Novčani iznos nagrada osigurava Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske, a sve ostale troškove (rad Povjerenstva, izradbu povelja, organizaciju dodjele nagrada i honorar autorima obrazloženja) snosi Društvo hrvatskih književnika.

Povjerenstvo Nagrada Dana hrvatske knjige za naslove objavljene u 2023:
Hrvojka Mihanović-Salopek, Cvijeta Pavlović i Božica Brkan

NAGRADE DANA HRVATSKE KNJIGE

Do sada nagrađeni:

1997.

- Judita* — Pavao Pavličić: *Studije o Osmanu*, ZAZNOK, Zagreb, 1996.
Davidias — István Lőkös: *A horvát irodalom története*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1996.
Slavić — Maro Pitarević: *Harlekin*, Ceres, Zagreb, 1996.

1998.

- Judita* — Branimir Glavičić: *Marulićev latinski rječnik*, Književni krug Split, 1997.
Davidias — Ján Jankovič: *Chorvátska literatúra v slovenskej kultúre I*, Ústav svetovej literatúry SAV, Bratislava, 1997.
Slavić — Romeo Mihaljević: *Anđeoska konverzacija*, Mozaik knjiga, Zagreb, 1997.

1999.

- Judita* — Radoslav Katičić: *Litterarum studia*, Matica hrvatska, Zagreb, 1998.
Davidias — Joanna Rapacka: *Zaljubljeni u vilu*, Književni krug Split, 1998.
Slavić — Ana Brnardić: *Pisaljka nekog mudraca*, SKUD »Ivan Goran Kovačić«, Zagreb, 1998.

2000.

- Judita* — Mirko Tomasović: *Marko Marulić Marul*, Erasmus Naklada, Zagreb / Književni krug Split – *Marulianum*, Split / Zavod za znanost o književnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu, 1999.
- Davidias* — Fedora Ferluga Petronio: *Grčko-latinski izvori u Junija Palmotića*, Hrvatsko filološko društvo, Rijeka, 1999.
- Slavić* — Dražen Stojčić: *Zabranjeno područje*, Svjetla grada, Osijek, 1999.

2001.

- Judita* — Šime Jurić: *Iz muzeja hrvatske knjige*, Matica hrvatska, Zagreb, 2000.
- Davidias* — Krystyna Pieniążek: *Pjesničko stvaralaštvo Antuna Branka Šimića* (prevela Jadranka Nemeth Jajić), Matica hrvatska, Zagreb, 2000.
- Slavić* — Igor Štikš: *Dvorac u Romagni*, Durieux, Zagreb, 2000.

2002.

- Judita* — Milan Moguš: *Rječnik Marulićeve Judite*, Institut za jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2001.
- Davidias* — Luciana Borsetto: Marko Marulić: *Giuditta*, a cura di Luciana Borsetto. Testo croato a fronte, Hefti, Milano, 2001.
- Slavić* — Gordan Nuhanović: *Liga za opstanak*, Pop & Pop, Zagreb, 2001.

2003.

- Judita* — Nikola Batušić: *Starija kajkavska drama*, Disput, Zagreb, 2002.
- Davidias* — Francisco Javier Juez y Gálvez: za monografsko izdanje časopisa *Studia Croatica*, Buenos Aires, 145/2002.
- Slavić* — Franc Rotter: *Croatia liberata*, Hrvatsko štamparsko društvo, Gradišće, 2002.

2004.

- Judita* — Dunja Fališevac: *Kaliopin vrt II; studije o poetičkim i ideološkim aspektima hrvatske epike*, Književni krug Split, 2003.
- Davidias* — Vanda Mikšić: *Points d'exclamation, Caractères*, Pariz, 2003.
- Slavić* — Slađana Bukovac: *Putnici* (roman), Meandar, Zagreb, 2003.

2005.

- Judita* — Mirko Tomasović: *Vila Lovorka*, Književni krug Split, 2004.
- Davidias* — Silvio Ferrari: *L'»elegia veneziana« di Kranjčević, Il crollo del Campanile, 1902*, Edizioni San Marco dei Giustiniani, Genova, 2004.
- Slavić* — Suzana Abspoel Dođo: *Snajperist*, Meandar, Zagreb, 2004.

2006.

- Judita* — Nikica Kolumbić: *Poticaji i nadahnuća*, Dom i svijet, Zagreb, 2005.
- Davidias* — Ruggero Cattaneo, za talijanski prijevod i izdanje djela Dubravko Jelčić: *Storia della letteratura croata*, Guépard Noir Edizioni, Milano, 2005.
- Slavić* — Svjetlan Lacko Vidulić: *Muke Mikuline*, AGM, Zagreb, 2005.

2007.

- Judita* — Ivan J. Bošković: *ORJUNA – ideologija i književnost*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2006.
- Davidias* — Ljiljana Avirović: *La traduzione della Divina Commedia in croato (La divina traduzione; tradurre in croato dall'italiano*, Hefti, Milano, 2006)
- Slavić* — Yves-Alexandre Tripković: *Hermesov poučak*, Zigo, Rijeka, 2006.

2008.

- Judita* — Milovan Tatarin: *Ljubavi nebeske, ljubavi zemaljske; prilozi hrvatskoj nabožnoj književnosti 18. stoljeća*, Disput, Zagreb, 2007.
- Davidias* — István Lőkös: *Marko Marulić: Zsuzsánna; Jeruzsálem városának panasza; Imádság a török ellen, fordította Lőkös István.* –

Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2007 (M. Marulić, Suzana, *Tužen'je grada Hjeropolima, Molitva suprotiva Turkom*. Na mađarski preveo István Lőkös)

Slavić — Nada Gašić: *Mirna ulica, drvored*, Algoritam, Zagreb, 2007.

2009.

Judita — Radoslav Katičić: *Božanski boj: Tragovima svetih pjesama naše pretkršćanske starine*, Ibis grafika, Katedra Čakavskog sabora Općine Mošćenička Draga, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb – Mošćenička Draga, 2008.

Davidias — Matica makedonska, za objavljivanje knjige prijevoda na makedonski jezik Marin Držić: *Komedii i pastorali*, Skopje, 2008.

Slavić — Hrvoje Tutek: *Cirkular*, Naklada Aora, Zagreb, 2008.

2010.

Judita — Leo Rafolt: *Drugo lice drugosti: književnoantropološke studije*, Disput, Zagreb, 2009.

Davidias — Rosanna Morabito i Suzana Glavaš: *Marino Darsa Raguseo: L'avar*, Argo, Lecce, 2009.

Slavić — Stjepo Martinović: *Oči svete Lucije*, V.B.Z., Zagreb, 2009.

2011.

Judita — Amir Kapetanović, Dragica Malić i Kristina Štrkalj Despot: *Hrvatsko srednjovjekovno pjesništvo: pjesme, plačevi i prikazanja na starohrvatskom jeziku*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2010.

Davidias — István Lőkös: *Pristupi Gjalskom*, Matica hrvatska, Zagreb, 2010.

Slavić — Tanja Mravak: *Moramo razgovarati*, Algoritam, Zagreb, 2010.

2012.

Judita — Stipe Botica: *Biblija i hrvatska tradicijska kultura*, Školska knjiga, Zagreb, 2011.

- Davidias* — Vladimir Bubrin i Vinko Grubišić: »Croatian Renaissance Poetry« i »Croatian Renaissance Plays«, *Journal of Croatian Studies*, XLV-XLVI (2004–2005) i XLVII (2006), *Annual Review of the Croatian Academy of America, Inc.*, New York, 2011.
- Slavić* — Ankica Tomić: *Naročito ljeti*, V.B.Z., Zagreb, 2011.

2013.

- Judita* — Josip Lisac: *Dvije strane medalje (dijalektološki i jezičnopovijesni spisi o hrvatskom jeziku)*, Književni krug Split, 2012.
- Davidias* — (nagrada nije dodijeljena)
- Slavić* — Tamara Bakran: *Mjesečevo cvijeće*, Meandarmedia & Društvo prijatelja knjige »Milivoj Cvetnić«, Zagreb – Hrvatska Kostajnica, 2012.

2014.

- Judita* — Stipe Botica: *Povijest hrvatske usmene književnosti*, Školska knjiga, Zagreb, 2013.
- Davidias* — Franz Posset: *Marcus Marulus and the Biblia Latina of 1489*, Böhlau Verlag, Köln – Weimar – Wien, 2013.
- Slavić* — Karmela Špoljarić: *Nije ovo Twin Peaks*, AGM, Zagreb, 2013.

2015.

- Judita* — Marijana Tomić: *Hrvatskoglagoljski brevijari na razmeđu rukopisne i tiskane tradicije*, Naklada Ljevak, Zagreb, 2014.
- Davidias* — Jugoslav Gospodnetić: *Antun Gustav Matoš: La rose mystérieuse – Tajanstvena ruža*, Dominis publishing, Ottawa, Canada, 2014.
- Slavić* — Goran Gatalica: *Krucijalni test*, Matica hrvatska, Daruvar, 2014.

2016.

- Judita* — Darko Novaković: *U krilu vile Latinke. Rasprave o hrvatskom humanizmu*, Ex libris, Zagreb, 2015.
- Davidias* — Renate Lachmann: *Od ljubavi do nostalgije. Ogledi o hrvatskoj književnosti*, Matica hrvatska, Zagreb, 2015.
- Slavić* — Tanja Belobrajdić: *Crni kaput*, Gradska knjižnica Vukovar, Vukovar, 2015.

2017.

- Judita* — Irena Bratičević: *Via virtutis / Put vrline. Epigramatski opus Rajmunda Kunića (Sv. 2)*, Ex libris, Zagreb, 2016.
- Davidias* — Boris Perić: *Miroslav Krleža: Die Balladen des Petrica Kerempuh*, Bibliothek der Zeitschrift Most / The Bridge, DHK, Zagreb, 2016.
- Slavić* — Kristina Gavran: *Kiša u Indiji, ljetu u Berlinu*, Disput, Zagreb, 2016.

2018.

- Judita* — Drago Šimundža: *Marko Marulić pjesnik i didaktičar*, Književni krug Split, 2017.
- Davidias* — (nagrada nije dodijeljena)
- Slavić* — Luka Vukušić: *Vatra u snijegu*, Ex libris, Zagreb, 2017.

2019.

- Judita* — Josip Bratulić: *Svetost i čovječnost*, Književni krug Split, 2018.
- Davidias* — Boris Perić: *Panorama der zeitgenössischen kroatischen Lyrik*, Most / The Bridge / Die Brücke 1-2/2018, DHK, Zagreb, 2018.
- Slavić* — Monika Herceg: *Početne koordinate*, SKUD »Ivan Goran Kovačić«, Zagreb, 2018.

2020.

- Judita* — Marko Samardžija: *Hrvatska leksikografija: Od početaka do kraja XX. stoljeća*, Matica hrvatska, Zagreb, 2019.
- Davidias* — Leszek Małczak: *Od ideološkoga do subverzivnoga prijevoda: Hrvatsko-poljske kulturne veze od 1944. do 1989*, Alfa, Zagreb, 2019.
- Slavić* — Luiza Bouharaoua: *Jesmo li to bili mi*, Jesenski i Turk, Zagreb, 2019.

2021.

- Judita* — Luko Paljetak, *Književni pretinci*, Matica hrvatska, Zagreb, 2020.
- Davidias* — Maciej Czerwiński, *Čvorovi prijepora. Jezici i znakovi tradicije*, ALFA d. d., Zagreb, 2020.
- Slavić* — Lora Tomaš, *Slani mrak*, HENA COM, Zagreb, 2020.

2022.

- Judita* — Ilija Crijević, *Pjesme Flaviji / Carmina ad Flaviam*, prepjev na hrvatski Zrinka Blažević, Matica hrvatska, Zagreb, 2021.
- Davidias* — Nicolas Raljević: *Marin Držić: Dundo Maroje*, prijevod na francuski, Prozor-éditions, Pariz, 2021.
- Slavić* — Ana Galant, *Novi raspored*, Ogranak Matice hrvatske u Karlovcu, Karlovac, 2021.

2023.

- Judita* — Ružica Pšihistal, *Studije o Marulićevoj Juditi*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2022.
- Davidias* — Guy Spielmann, *La comédie ragusaine au tournant des XVIIe et XVIIIe siècles: un faux air de Molière (Dubrovačka komedija na prijelazu XVII. u XVIII. stoljeće: prividni Molière)*, predgovor knjizi *Deux »moliérades« croates. Ilija Kuljaš suivi de Andro Stitikeca (Dvije hrvatske »moliérade«. Ilija Kuljaš; Andro Stitikeca)*, Prozor éditions, Reuil-Malmaison, 2022.
- Slavić* — Mima Juračak, *Sitan život*, Naklada Jesenski i Turk, 2022.

U povodu Dana hrvatske knjige, a u sklopu *Marulićevih dana*, Društvo hrvatskih književnika dodijelilo je i tri Zahvalnice:

Bratislavu Lučinu: za izniman prinos u proučavanju hrvatske književne baštine; Zagreb – Split, 22. travnja 1998.

Mirku Tomasoviću: za izniman prinos u proučavanju hrvatske književne baštine; Zagreb – Split, 22. travnja 1999.

Ivi Frangešu: za izniman prinos u proučavanju hrvatske književne baštine; Zagreb – Split, 22. travnja 2000.

MARULIĆEVSKA MREŽNA SJEDIŠTA

Književni krug Split MARVLIANVM

Centar za proučavanje Marka Marulića i njegova humanističkoga kruga:

<http://marulianum.knjizevni-krug.hr>

Blog s podacima o tridesetogodišnjoj povijesti Marulićevih dana:

<https://marulianum.knjizevni-krug.hr/trideset-godina-marulicevih-dana/>

Programske knjižice Marulićevih dana 1991–2021:

<https://marulianum.knjizevni-krug.hr/trideset-godina-marulicevih-dana/programske-knjizice-md/>

Blog s podacima o dvadeset godina rada Marulianuma (1996–2015):

<https://marulianum20.wordpress.com/>

Blog Pet stoljeća Marulićeva Evanđelistara (1516–2016):

<https://mmevangelistarium.wordpress.com/>

Blog Marvlvs et al. (De rebvs Marvlianis et nonnvlis aliis):

<http://marcusmarulus.blogspot.com/>

Marulić ~ Le père de la littérature croate Marko Marulić:

<https://marulic.net/>

Colloquia Maruliana na Portalu znanstvenih časopisa Republike Hrvatske »Hrčak«:

<https://hrcak.srce.hr/index.php/colloquia-maruliana>

Stranica Instituta za hrvatski jezik:

<https://marulic.hr/>

Publikacije uključene u »Hrčak«, pa tako i CM, uvrštene su u međunarodne pretraživače repozitorija slobodno dostupnih znanstvenih radova:

DOAJ – Directory of Open Access Journals (<http://www.doaj.org/>)

OAIster (<http://oaister.worldcat.org/>)

BASE (<http://www.base-search.net/>)

Virtuelle Fachbibliothek Recht (<http://www.vifa-recht.de/>)

EBSCOhost Humanities International Complete

(<http://www.ebscohost.com/public/humanities-international-complete>)

Od 2017. godine *Colloquia Maruliana* indeksiraju se u bibliografskoj i citatnoj bazi podataka Scopus (<https://www.scopus.com/sourceid/21100837393>)

Marulić Days 2024

Colloquium Marulianum XXXIV

Split
22–23 April 2024

The statue of Marko Marulić by Ivan Meštrović
(Campus of Notre Dame University, South Bend, Indiana)

COLLOQVIVM MARVLIANVM XXXIV

International Scholarly Conference

Marko Marulić and the Croatian Renaissance

Organised by:

Split Literary Circle – *Marulianum*

Ispod ure 3/I, HR-21000 Split, Croatia

Department of Classical Philology, Faculty of Humanities and Social
Sciences, University of Zagreb

Catholic Faculty of Theology, University of Split

Department of Croatian Language and Literature, Faculty of Humanities
and Social Sciences, University of Split

Department of History, Faculty of Humanities and Social Sciences,
University of Split

KNJIŽEVNI KRUG SPLIT
MARVLIANVM

Conference venue:

University Gallery, Ruđera Boškovića 31, Split

MONDAY 22 APRIL

Moderators: Neven Jovanović and Petra Matović

8.30 University Gallery

Ivan Lupić (Rijeka): Marulić's Biographer Božićević and his Latin Poetry Miscellany

Željko Radić (Split): The Law and Legal Culture in the Time of Marulić

Robert Leljak (Zadar): Documents of the Marulić Family in the Fonds of the Commune of Split in the State Archives in Zadar

Josip Vrandečić (Split): Marulić's »Dear Schoolfellow« Marko Prodić and his Clan

Radoslav Bužančić (Split): The Palaces of Marko Marulić within the framework of the Early Renaissance architecture of 15th-century Split

11.30 – 12.00 Coffee break

Neven Jovanović (Zagreb): MS Gesuitico 522 and the unknown history of Marulić's *Repertorium*

Mladen Parlov (Split): The Origin of Marulić's Doctrine of Lying and Feigning

Ivan Bodrožić and Maja Rončević (Split): The Influence of St Jerome on Marulić's Idea of the Life Ascetic in the *Institutio*

Goran Kardum (Split): *Psichiologia*: Marulić's Hypothesis as to the Origin of the Discipline of the Soul

TUESDAY 23 APRIL

Moderators: Ivan Lupić and Josip Vrandečić

8.30 University Gallery

Hester Schadee (Exeter): Centring the Periphery: Andronicus Dalmata's Anti-Habsburg *Dialogus Sylla*

Monique O'Connell (Winston Salem, NC): Personal Experience and Politics in Venetian Imperial Humanism (1470–1482)

Aleksander Sroczyński (Varšava): The Dalmatian style of reception? An early reader of Koriolan Cipiko's *Petri Mocenici imperatoris gesta*

Tomislav Matić (Zagreb): Croatian Lands in Renaissance Astrological Predictions and Astronomical Studies

Luka Špoljarić (Zagreb): Francesco Negri on his Family History

11.30 – 12.00 Coffee break

Jeroen De Keyser (Leuven): Marko Marulić's *Davidias* and its Antecedents

Tomislav Bogdan and Bratislav Lučin (Zagreb – Split): Unknown Writings of the Kotor Humanist Bernard Pima

Francisco Javier Juez Gálvez (Madrid): Different States of Rusić's *Breve compendium nationis gloriosae totius linguae Illyricae* (Madrid, 1638)

Andrew Laird and Petra Matović (Rhode Island – Zagreb): The character of Vinko Paletin's Latin humanism: Sources in the Work *De jure et justitia belli contra Indos*

SUMMARIES

Ivan Bodrožić and Maja Rončević
University of Split, Catholic Theology Faculty
THE INFLUENCE OF ST JEROME ON MARULIĆ'S IDEA
OF THE LIFE ASCETIC IN THE *INSTITUTIO*

A number of discussions of the influence of St Jerome on Marko Marulić have been published (Jozić, Bodrožić, Parlov), the authors demonstrating that Jerome had an impact on Marulić's formation as a theologian and on his conception of the ascetic life with its pertaining virtues. Marulić really did endeavour to model his lifestyle on St Jerome's, just as he studied the saint's works of theology and exegesis. Yet in spite of the multiple verifications of the claim, there is still room for research into the different nuances of and details about the influence of Jerome the Dalmatian on Marulić of Split. In this paper, then, the authors have embarked on the discovery of just these nuances and details. This holds true in a special way for Marulić's views about life, his concept of the ascetic life and other values related to Christian asceticism. At the heart of the research is Marulić's *Institutio*, particularly Book One, in which the writer sets forth his view of some of the basic virtues that guarantee a turn away from the world and a turn towards God. When in the first book Marulić teaches his readers that the Christian life should be characterised by various virtues and values such as modesty, contempt for worldly possessions, detachment from high positions, and that one has to guard against avarice and direct oneself towards poverty, he takes as models for such Christian choices various monks and saints. One of those who in these chapters will be mostly quoted and represented as teacher of the Christian life is St Jerome. The authors point out the triple influence of the great Dalmatian on Marulić's theological stances with reference to the themes broached in the *Institutio*. The first level consists of Jerome's writings from his letters and other documents in which he speaks directly of ascetic virtues and values, which Marulić adopts as authority of the highest kind. The second group consists of examples of the monastic life taken from Jerome's hagiographic works (*Vita beati Pauli*, *Vita Hilarionis* and *Vita Malchi*). Bearing in mind that Jerome's ascetic views are contained in them too, then, it can justly be said that Jerome influenced Marulić through these texts

as well. A third layer is made up of texts ascribed to Jerome or perhaps events borrowed from medieval biographies of the saint that contained unauthentic Jeromian hagiographic material, which Marulić, however, in his time considered truthful.

Tomislav Bogdan
University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences
and
Bratislav Lučin
Split

UNKNOWN WRITINGS OF THE KOTOR HUMANIST BERNARD PIMA

Although the gravestone of Bernard Pima of Kotor (about 1450 to about 1517) declares that he was *poeta laureatus*, very few of his literary works were known until now: an accompanying epigram (two elegiac couplets) in the book of poems of Domenico Palladio Sorano (1498) and an epitaph carved on his own tomb (one elegiac couplet), which he very probably wrote for himself. Here three previously unknown compositions of Pima will be presented: two poems (found by T. Bogdan) and one letter (found by B. Lučin).

The poems are contained in the Marcian manuscript Lat. XII, 211 (4179), f. 27r and 27v. Both are written in lesser Asclepiad verse. *Ode monocolos Bernardi Piniae* [sic] *poete laureati* (*Ode of Bernard Pima, poet laureate, in just one kind of verse*, 20 lines) is a mordant comment on the reputation enjoyed by the celebrated émigré from Greece in the court of Leo X John Lascaris. *Alia eiusdem ad Leonem X. Pontificem* (*The Second Poem of the Same Poet to Pope Leo X*, 24 lines) treats the internal and foreign policies of this pope ironically. In it the author describes himself as follows: *Sic ego Delmata, / Grimani minimus numinis armiger, / uel seruus potius, perpetuo lubens / antro sub Cathari conditus herbido* (»Thus [sing] I, a Dalmatian, / the smallest weapon-bearer of the divinity Grimani, / better to say servant, who in good will lastingly / dwells in the grassy cave of Kotor«).

The letter, which is in the British Library (BL Add MS 28098 E, ff. 25r–26r), was addressed to Cardinal Domenico Grimani and was dated in Kotor, November 30, 1514, with the signature *Bernardus Pima, poeta laureatus*. In the letter Pima gives a *chronique scandaleuse* concerning the Kotor monasteries of the Conventuals and the Clares; in the appendix he criticises the prodigality of Leo X and praises Bishop of Kotor Tripun Bizanti.

The presentation will explain the problems encountered in establishing the texts of the two poems, preserved in a copy of Marino Sanudo, and arguments will be presented for considering the letter as an autograph. An attempt will be made to decode Pima's poetic invectives, full of not always legible allusions, by looking at the political and cultural context of the Rome of that time, particularly of the papal curia. The themes written about in the letter to Grimani will be explained in detail with the help of historical sources about Kotor and the pontificate of Leo X. The printed version will provide the originals and translations of the newly discovered writings of Pima.

Radoslav Bužančić

Ministry of Culture and Media, Conservation Department in Split
THE PALACES OF MARKO MARULIĆ WITHIN THE FRAMEWORK OF
THE EARLY RENAISSANCE ARCHITECTURE OF 15TH-CENTURY SPLIT

Among the houses of the Split nobility of the 15th century, often referred to as palaces, several of them are directly or indirectly related to Marko Marulić and his family. The recently located palace in the new part of the city, at the intersection of today's Bosanska Street and Narodni Trg, demonstrates the exceptionally significant position of the family home where the poet worked and lived until his death. Marulić's palaces were in the new part of the city, as pointed out in his will. This will is one of the most important documents of 15th-century Split, thus long being at the center of scholarly discussions of various disciplines. Written with extreme precision, it exhaustively mentions the toponymy of the city of Split, family relations and legal regulations of the time, keeping its text constantly relevant.

The house of Marko's father Nikola, where the poet was born, was located near the church of St. John (baptistery). The palace was partitioned, leaving only traces of late Gothic architecture with an embedded family crest, whose original position is unknown. In his will, Marko refers to the house as a construction site, which he left to his brother Aleksandar. It is clear from the text of the will that at the time it was drawn up in 1521, Marko Marulić lived together with Jelena, the widow of his brother Valerij, in another house in the city, which had a tavern in its lower level.

In the new part of the city outside the walls of Diocletian's Palace, according to the will, there was a family house that was mentioned in 1491, next to the houses

of goldsmiths Petar Zakočević, Miho Unković and swordsman Marin. The street in which it was located was called Goldsmiths' Street. Its location was confirmed by the discovery of a plaque with Marulić's coat of arms found in an earthen embankment below the floor level of a Romanesque house at Bajamontijeva Street No. 5 which belonged to the main portal of the palace. The house came into the possession of the Cambj family that consolidated the property ownership of the entire eastern part of the street. The house was radically renovated in the 19th century by the mayor of Split, Petar Cambj. On its first floor, there is a trifora from the first half of the 15th century, which has lilies as acroteria above the tips of the pointed tracery, supporting the early dating of the building, placing it at the very beginning of the 15th century, before Split became a part of the Republic of Venice. South of this house was a palace built along the western wall of Diocletian's Palace with a courtyard portal located next to the steps of the small Church of Our Lady of the Bell Tower, which belonged to the Papalić family. The presentation will discuss these palaces as well as those owned by other families, which are connected to the name of Marko Marulić.

Jeroen De Keyser

Leuven

MARKO MARULIĆ'S *DAVIDIAS* AND ITS ANTECEDENTS

While the *Davidias* had traditionally been characterized as a mostly »Virgilian« epic poem, recent research has proven that Marulić's »virtual library« was much wider than that. In fact, traces can be seen of all the major classical Roman epic poets, and even the writers of satirical and elegiac verses. This should come as no surprise: both Marulić's autograph *Repertorium librorum* and the *Inventarium librorum* that was put together after his death testify to the multifaceted nature of his interests and the wide-ranging character of his collection of ancient, patristic, medieval and Neo-Latin works (Lučin 1997). From these catalogues we know, for example, that Marulić possessed works by two of his younger contemporaries and countrymen: the epyllion *De raptu Cerberi* by Jakov Bunić from Dubrovnik (1500), and an *Epithalamium* by Matej Andreis from Trogir (1502), echoes from which have indeed been recognized in the *Davidias* (Jovanović 1998). It has also been proven that the Christian poets Juvenecus, Sedulius and Arator – whose works Marulić read in his personal copy of Aldus Manutius' 1501/02 edition of the *Poetae*

Christiani Veteres (Jovanović 2012) – were an important source of inspiration for the *Davidias* (Novaković 2000).

The purpose of this paper is further to investigate Marulić's direct or indirect use of contemporary Neo-Latin sources and models in the *Davidias*, and to examine the extent to which he may have had Quattrocento poetry on his desk: the very title of his work appears to follow the model of epic poems such as Francesco Filelfo's *Sphortias*, Tito Vespasiano Strozzi's *Borsias* and Ugolino Verino's *Carlias* – although these works were not printed during Marulić's lifetime and hardly enjoyed any manuscript circulation. Apart from more or less deliberate borrowings and apparent intertextual allusions, both striking lexical correspondences and the frequency of certain word patterns will be taken into account to establish the *Davidias'* possible affinity with its immediate (epic) predecessors. Particular attention will be paid to two Neo-Latin poets we know to have been present in his library: Maffeo Vegio and Battista Spagnoli Mantovano.

Neven Jovanović

University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences
MS GESUITICO 522 AND THE UNKNOWN HISTORY OF MARULIĆ'S
REPERTORIUM

The autograph of Marulić's *Repertorium* is today kept in Rome, Biblioteca nazionale centrale Vittorio Emanuele II, as MS Gesuitico 522. The manuscript codex was produced, as D. Novaković observed in 1998, over a fairly long period, roughly 1480–1520. Traces of this production history, but also of the history of the use of the codex, can be discovered by studying its material dimension: its format, the structure of its fascicles, the watermarks on its leaves and the quality of the paper, the types and layers of marginal notes. These features suggest that Marulić returned to his manuscript on several occasions, and that other readers have used the codex and enriched it by marginal notes. The history of the production and use of the codex was not made visible in the first published edition of the *Repertorium* (B. Glavičić, 1998–2000); the edition was interested mostly in the language of the work and presented it synchronically. But, if we disregard the diachronical, historical dimension of the *Repertorium*, we will not understand its true nature – what it is, and what it was to its readers.

Francisco Javier Juez Galvez
Complutense University, Madrid
DIFFERENT STATES OF RUSIĆ'S *BREVE COMPENDIUM NATIONIS
GLORIOSAE TOTIUS LINGVAE ILLYRICAE* (MADRID, 1638)

In the second third of the 17th century, two books important for Croatian Latinism were published in Madrid. The first is the Latin poem of the Franciscan Martin Rusić of Ston (died 1660) entitled *Breve compendium nationis gloriosae linguae Illyricae* (Francisco Martínez, 1638), and the second is the translation of the *Evangelistary* and *Fifty Parables* into Spanish (*Evangelistario de Marco Marvlo Spalatense*, Julián de Paredes, 1655). While the odd example of the latter work can still be found in old holdings of Spanish libraries, and there are clues to additional lost copies (Juez Gálvez, 2010), not a single copy of the first book can be found in any Spanish library. In spite of this, *Breve compendium* is mentioned in an article that deals with Francisco Martínez, an important seventeenth century printer of Madrid (Moreno Garbayo, 1977). In some bibliographies, for example in the classical repertoire of Antonio Palau y Dulcet (1965) it is mentioned that at the beginning of the edition of Rusić's book there is a »portrait of Count Olivares«; this publication refers to the catalogue of the library of Count Heredia (1894) as a source, in which under »Rosa, Martinus« there is also mention of a portrait, although of whom is not given. Historian J. Chr. Von Engel in his history of Dubrovnik (1807) also notes that Rusić's work was dedicated to Count Olivares.

According to Jurić's bibliography of Croatian Latinists (1968), to date the only examples of the Rusić book are in Croatia, in the National and University Library in Zagreb and in the Friars Minor Monastery in Dubrovnik. It would seem that the only copy that has been studied is that in the National and University Library: in a lexicon entry concerning Rusić, Darko Novaković (2000) writes that this »work... was dedicated to Hieronymus Mažibradić, commander of a fleet under Philip IV«. There are then, two dedications in *Breve compendium* – to Mažibradić (additional evidence in Valentinelli, 1885) and to Olivares (in Palau y Dulcet, see above).

In recent times, however, copies of the book have been found outside Croatia, and even Europe, copies that show that the differences between the copies dedicated to Mažibradić and to Olivares do not lie in the portraits alone. In 1987 a copy of the *Compendium* was accessioned to the Getty Research Library in Los Angeles, California (acquired from an antiquarian book dealer) which provides new information about this unique work of Rusić. In it there is a portrait of Count

Olivares, and the content of the dedication is different from that of the copy in the NUL; the date of the dedication is changed, the two versions are different in length, and there are printers' variants in the actual wording.

Goran Kardum

University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences
*PSICHOLOGIA: MARULIĆ'S HYPOTHESIS AS TO THE ORIGIN
OF THE DISCIPLINE OF THE SOUL*

In his biography of Marko Marulić (*Vita Marci Maruli Spalatensis*), Frane Božićević refers to the work *Psichiologia de ratione animae humanae* (Psychology on the Nature of the Human soul). The manuscript has never been found, but in many encyclopaedias, textbooks and research papers the work is cited as the first in which the word psychology is to be found. In the context of the origin of the idea, Marko Marulić is cited along with other 16th century writers like Rudolf Gockel (1547–1628), Johannes Thomas Freig (1543–1583), Otto Casmann (1562–1607) and Philipp Melanchthon (1497–1560). Recent research has shown that the word was also mentioned in their works by Pier Nicola Castellani and Gerhard Synellius (both 1525). Apart from attempts to find works that use the term psychology, among psychologists, historians of psychology, philosophers and theologians there is a lively discussion of the meaning of the term, and the discipline itself, at that time. One of the dominant hypotheses is that psychology was coined as a result of the Reformation and the rise of Protestantism in the 16th century and as a result of lively debate about the nature of the soul, its origin and destination, which had far-reaching consequences for centuries later, right until the present day. Here we are primarily interested in what Marko Marulić meant by the term psychology. In what way can Marulić's view of what he called psychology be placed in the context of his time and contribute to new insights into the development of the science? From the extant Marulić legacy, an endeavour will be made in this paper to reconstruct the basic premises of the work and give at least hypothetical answers to the questions asked.

Andrew Laird
Brown University, Providence (Rhode Island)
and
Petra Matović
University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences
THE CHARACTER OF VINKO PALETIN'S LATIN HUMANISM:
SOURCES IN THE WORK *DE JURE ET JUSTITIA BELLI CONTRA INDOS*

A recent preliminary survey (Laird and Šoštarić 2019) of Paletin's *De jure et justitia* showed that this Latin work and its Spanish counterpart, *Tratado del derecho y justicia dela guerra* (Paletin 1994), invoked a range of classical and Christian authorities – not only to support the arguments of the author's thesis, but also, on occasions, to amplify or enhance the narrated content of his work.

While there has been some study of Paletin's particular use of classical models (Lupher 2003), this paper is based on a comprehensive enumeration and taxonomy of all the sources cited by the author in both the Latin and vernacular versions of his work. These sources range from quotations of scripture, patristic literature, and ancient historiography to contemporaneous testimonies about the Americas by Fray Bartolomé de las Casas and others. Trends in the density and distribution of these authorities – as well as consideration of the particular contexts in which they are invoked – throw light on Paletin's rhetorical strategies, characterising and occasionally differentiating the Latin and Spanish texts of his treatise.

Robert Leljak
The State Archives in Zadar
DOCUMENTS OF THE MARULIĆ FAMILY IN THE FONDS
OF THE COMMUNE OF SPLIT IN THE STATE ARCHIVES IN ZADAR

The State Archives in Zadar hold, reference HD-DAZSL-016, documents of the fonds of the commune of Split (*Civitas et districtus Spalati*) formed between 1341 and 1797. The tradition of keeping documents important for the unhampered everyday working of the Split commune was regulated as early as 1312 in Book II of the Statutes, in which there is an extensive description of the manner in which the documents are to be kept and the obligation of composing the corresponding inventories.

The material that relates to Marko Marulić and his family in this fonds is found in two places. Among the documents of Split rector Bernardo Riva (1512–1515), in box no. 44, fascicle no. 55, in ff. 450v–458v are the family tree of the Marulić family and a codicil in favour of Marulić's sister-in-law Jelena Cindro written in Latin, in a script that is a transitional form between Gothic cursive and Humanist. With advice from an expert for the Croatian Middle Ages, this text will be translated and presented.

A copy of the will of Marko Marulić of January 4, 1524, is kept among the papers of rector Marco Antonio da Canale (1521–1523) in box no. 56, fascicle no. 64/2 on ff. 28v–41v, also written in Latin and in the same hand as the codicil mentioned. Since this will was transcribed and translated into Croatian in 2005 by Lujo Margetić, in the paper we shall focus on the linguistic particularities of the text with special reference to the rich book material referred to in the legacy.

Ivan Lupić

University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences
MARULIĆ'S BIOGRAPHER BOŽIĆEVIĆ AND HIS LATIN POETRY
MISCELLANY

The University Library in Split has a manuscript (reference M-35) of the 16th century that gathers the Latin poetry of Frane Božićević (Natalis), Marulić's contemporary and first biographer, and his prose work *Vita Marci Maruli Spalatensis*. The manuscript came into the library as part of the holdings of the Civic Library, which in 1945 acquired the manuscript and book holdings of the society Gabinetto di lettura, in which this Latin miscellany was also placed. There are no older data regarding the provenance. Pursuant to MS M-35, Miroslav Marković in 1958 edited the only edition to date of Božićević's poetic oeuvre, in which he said of the manuscript that it was »certainly... the poet's autograph«. In this paper we shall focus on the word »certainly« and demonstrate that it is applicable only in terms of the ways in which the autograph status of a manuscript has been shown hitherto; it did indeed look to be certain, but it cannot be taken as proven that this is truly the poet's autograph. Through the identification of the scribe of this important manuscript miscellany, who was not Frane Božićević and yet was closely connected to him, questions about the composition of the miscellany will be posed, with the presence of other authors in it and finally about the Split humanist circle in which it came into being.

Tomislav Matić
Croatian Institute of History, Zagreb
THE CROATIAN LANDS IN RENAISSANCE ASTROLOGICAL
PREDICTIONS AND ASTRONOMICAL STUDIES

The Late Middle Ages were a time of great shifts in scientific and religious thought. Mystics, apocalyptic prophecies and doomsayers abounded and science and pseudo-science marched side by side. Astrology was one of the main interests of the day, with astronomy providing its underpinnings and its applications ranging from medicine to day-to-day politics. Renaissance astrologers, such as Albert Brudzewski and Andreas Perlach, wrote extensive analyses of astronomical phenomena and their supposed effects on earthly matters. Their prognostications regarding eclipses and the transit of comets were widely read and considered by their contemporaries, and it is very likely that to some degree they influenced their decisions. In this paper we will analyze several of their predictions concerning the Croatian lands. This will provide insights into how science (or, in this case, pseudo-science) interacted with politics and how Renaissance intellectuals perceived the Croatian lands and their current status, problems and concerns, for example, the Ottoman menace. We will see in which contexts these lands were seen as relevant, and what the astrologers considered prudent to write regarding their future, as this also reflects their perception of current events and their desired involvement in contemporary policy-making.

Monique O'Connell
History Department, Wake Forest University, Winston-Salem
PERSONAL EXPERIENCE AND POLITICS
IN VENETIAN IMPERIAL HUMANISM (1470–1482)

The decade between the fall of Negroponte (1470) and the onset of the War of Ferrara (1482) marked a new direction in the way that Venetian humanists and secretaries legitimated and defended their territorial conquests. This paper examines the way that two of these humanist writers, Paolo Morosini (1406–1482) and Antonio Vinciguerra (1468–1502), explained and defended Venice's actions on the Dalmatian coast and in the eastern Adriatic. Both men pointed to their own diplomatic experiences in Venice's service to lend rhetorical weight to their ex-

planations of Venice's actions and motivations in extending its rule to Dalmatia. Morosini, in his vernacular *Letter to Ciccio Simonetta*, tentatively dated to 1470, is responding to criticisms of Venice for its greed and ambition by offering a historical account intending to demonstrate Venice's restraint in seeking new territories and its fundamental benevolence as a ruler once it was forced by circumstance or the pleas of the inhabitants to intervene in the cause of liberty. He grounds his narrative of the recent past in his own personal experience as an ambassador in the 1460s. The Venetian secretary Antonio Vinciguerra was connected to Morosini and to the larger diplomatic and political circles that advocated for Venetian expansion; in 1480–1481, Vinciguerra acted as Venice's agent in the acquisition of Krk from its Frankapan count. In his *Relation*, Vinciguerra grounded his claims on what he had personally witnessed and done while on the island. This paper situates both texts in the intellectual and diplomatic context of papal Rome, where Venetian ambassadors were facing increasingly hostile critiques of their commitment to a crusade against the Ottoman Turks and multiple Greek and Croatian intellectuals were recounting their own personal experience with Ottoman warfare. The paper suggests that the two authors' use of personal experiences is intended to make their works effective as diplomatic as well as literary texts. It contributes some of the immediate political context for the young Marko Marulić's now-lost oration to Doge Nicolò Marcello and, more broadly, to our picture of the intellectual world in which Marulić lived and worked.

Mladen Parlov

University of Split, Catholic Faculty of Theology

THE ORIGIN OF MARULIĆ'S DOCTRINE OF LYING AND FEIGNING

Marulić's best-known work, *De institutione bene vivendi per exempla sanctorum* was once on the list of prohibited books, in the category of works that needed purging (*nisi repurgetur*). Marulić's doctrine about lies (*mendacium*) and feigning or simulation (*simulatio*) (cf. Inst IV, 4) was suspect to the guardians of orthodoxy in Spain and Portugal, though not to those in Rome. Since Marulić was very familiar with theology, in which he on the whole followed the doctrines of St Jerome and St Thomas Aquinas, it is natural to ask from which authority he took the doctrine about simulation so suspicious to the guardians of orthodoxy. Without neglecting a similar analysis of Branimir Glavičić, who sought the sources of

Marulić's positions in the doctrines of some of the Church Fathers, here we will put forward the Thomist doctrine of lying and determine how much Marulić took from St Thomas and how much from the Fathers. In addition, we shall draw attention to the difference between lying and feigning and show that this distinction was taken by Marulić from Fran Angelo Carletti of Chivasso (1411–1495), whose work *Summa angelica* he had in his library.

Željko Radić

University of Split, Faculty of Law

THE LAW AND LEGAL CULTURE IN THE TIME OF MARULIĆ

This paper discusses the main tendencies in the development of law and legal understandings at the time in which Marko Marulić lived and worked. This was a time of the full maturity of common law, as it was called, or *ius commune*, which was a kind of synthesis of Roman law in the interpretation of the so-called glossators and post-glossators (commentators) and of canon law. The collaboration of these two circles of legal life and legal thinking led to new understandings in the most important legal domains, such as court procedure and criminal law. On the other hand, it was the time in which Venetian suzerainty over the city communes of Dalmatia, including Split, was definitively tightened. It is known though that the political elites in Venice cultivated a pronouncedly negative attitude to common law, thinking that acceptance of it might be understood as a kind of acknowledgment of imperial rule. In this work, then, with a depiction of the general level of legal development in the wider Mediterranean and European space, the author also examines the interaction of the legal forces referred to and their resonance in the legal life of Split in the period.

Hester Schadee
University of Exeter
CENTRING THE PERIPHERY:
ANDRONICUS DALMATA'S ANTI-HABSBURG *DIALOGUS SYLLA*

Frane Trankvil Andreis, or Tranquillus Parthenius Andronicus Dalmata (1490–1571), native of Trogir, was a figure of some note in the European Republic of Letters. His humanistic network encompassed scholars from Italy, Germany, and France, and he played a small part in the *Colloquia* (1518–1533) of Erasmus. Yet his writings had a limited fortune in his own time, and have not received a dedicated study to this day. The proposed paper addresses this lacuna for what was arguably Andronicus' most important literary work, the *Dialogus Sylla* (1527). Set in the Underworld, it stages a debate between L. Cornelius Sulla and C. Julius Caesar, in which both men seek to justify their career paths through discussion of a range of political and ethical issues, with Sulla emerging victorious.

The paper investigates the people involved in the production of this text: besides its author, there is the dedicatee, Janus Lascaris, and another *vir doctus* mentioned in the dedicatory letter, Michael Nardinus. Furthermore, Andronicus at the time of writing was in the diplomatic service of Francis I of France, tasked with advancing the anti-Habsburg cause in Eastern Europe. Lascaris meanwhile resided in Paris, but he was also a frequent presence in Venice and at the papal court of Clement VII, the two other protagonists of the League of Cognac against the Habsburg Emperor Charles V. Thus, European geopolitics, including the Ottoman advance, shed light on the genesis and tenets of the *Dialogus Sylla*.

Through his work, Andronicus plays a subtle game of patronage, cultivating Lascaris with the exploration of a topic – how the mighty may fall – on which, he asserts, the Byzantine émigré is an authority from experience. But it should be noted that *Sylla* was published the year after the momentous Battle of Mohács (1526), in which the Ottomans trounced King Louis II of Hungary, Croatia, and Bohemia. The year of publication, moreover, witnessed the Sack of Rome, which extended the lesson of the mutability of mankind's condition to the whole of Europe. Sulla and Caesar, whose historical careers were marked by reversals of fortune and the burdens of power, are well-placed to provide moral-political commentaries on these themes. Indeed, in Andronicus' presentation, the Romans' peripheral view from the Underworld enhances their understanding.

Andronicus' *Sylla* is informed by a number of classical and humanistic models, foremost among which are Lucian's *Dialogues of the Dead* and, more surprisingly, several texts by Poggio Bracciolini (1380–1459). The paper argues that these have been carefully chosen, on account of their topicality as well their relevance to the dedicatee Lascaris and Andronicus as author.

Aleksander Sroczyński

Warsaw

THE DALMATIAN STYLE OF RECEPTION? AN EARLY READER
OF KORIOLAN CIPIKO'S *PETRI MOCENICI IMPERATORIS GESTA*

The State Archive Library in Zadar has an interesting copy of the first edition of *Petri Mocenici imperatoris gesta* by Koriolan Cipiko. This incunabulum deserves special attention of scholars because of its annotations. Although most of the notes are rather short, the thematic scope of these glosses suggests that the annotator was from Dalmatia and most probably from the Venetian domain. The aim of this paper is to discuss what attracted the attention of the reader of the Zadar copy of the *Gesta*. The reading and annotation practices of Koriolan's reader will be confronted with the intellectual currents of the fifteenth century and placed in the socio-political context of the Venetian maritime empire. I will argue that these annotations reveal more than the origin of the annotator – they show an emerging style of reception of humanistic Latinity on the eastern shores of the Adriatic. On the basis of a palaeographic study of the incunabulum, I will also discuss a possible attribution of the annotations.

Luka Špoljarić

University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences

FRANCESCO NEGRI ON HIS FAMILY HISTORY

The Venetian humanist priest Francesco Negri (1452–after 1523) is today mostly known for various grammatical and rhetorical textbooks written during his long career as a teacher. In Croatian literary historiography this humanist is, because of his background, regularly called by a Croatianized version of his name, as »Franjo Niger«. Negri was a second-generation immigrant born in Venice to a

father who had moved there from the Croatian town of Senj. And Negri proudly asserted or alluded to his familial and national background in various works, but most prominently in his autobiography, the *Nigri Genetliacon*, which he wrote towards the end of his life, starting it with a detailed account of his family's history. Giovanni Mercati, who wrote the first modern biography of the humanist and drew attention to his autobiography, accepted at face value what Negri wrote about his father and the circumstances that drove him to Venice, which, as a result, became accepted in Italian historiography. In this paper I will show that Negri drew on little fact and much fancy in creating this account. I will analyze the key elements of the story he presents and propose the main reason that motivated him in his shaping of it.

Josip Vrandečić
University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences
MARULIĆ'S »DEAR SCHOOLFELLOW« MARKO PRODIĆ
AND HIS CLAN

This paper gives biographical details about Don Marko Prodić (died 1531), Marulić's friend and schoolfellow, to whom the Split author wrote his famous letter on May 10, 1496. After the Pučišća Parish archives were put in order in 2022, valuable details about this Pražnica priest came to light, above all the genealogy of the Prodić family, drawn up by the Pučišća parish priest Andrija Ciccarelli (1759–1823). The same family produced two famous men of Brač, Don Berdardino Prodić, the first priest of the newly founded Pučišća parish (from 1566 to 1589) and historian Vicko Prodić (1628–1633), author of the *Chronicle of Brač Island (Chronica dell'Isola della Brazza)*. The paper also outlines the important role that this patrician family had in the foundation of the settlement of Pučišća. It is in this light that the defensive complex of the Renaissance castello is presented; it played an important role in the defence of the settlement during the Turkish assault of May 1571.

E-adrese sudionika znanstvenog skupa

Email addresses of the participants of the conference

Ivan Bodrožić
ivan.bodrozic@gmail.com

Tomislav Matić
tom.matic@yahoo.com

Tomislav Bogdan
tbogdan@ffzg.hr

Petra Matović
petramatovic2011@gmail.com

Radoslav Bužančić
radoslavbuzancic@gmail.com

Monique O'Connell
oconneme@wfu.edu

Jeroen De Keyser
jeadk@telenet.be

Mladen Parlov
mladenparlov@gmail.com

Neven Jovanović
neven.jovanovic@ffzg.unizg.hr

Željko Radić
zeljko.radic@pravst.hr

Francisco Javier Juez Gálvez
juezgalvez@filol.ucm.es

Maja Rončević
majaroncevic@kbf.unist.hr

Goran Kardum
gkardum@ffst.hr

Hester Schadee
h.schadee@exeter.ac.uk

Andrew Laird
Andrew_Laird@brown.edu

Aleksander Sroczyński
aleksander.sroczynski.uw@gmail.com, a.sroczynski@al.uw.edu.pl

Robert Leljak
robleljak966@gmail.com

Luka Špoljarić
luka.spoljaric@ffzg.unizg.hr

Bratislav Lučin
bracolucin3@gmail.com

Josip Vrandečić
jvrandecic@ffst.hr

SADRŽAJ

Kalendar zbivanja	7
<i>Colloquium Marulianum XXXIV</i>	11
Raspored izlaganja	12
Sažetci i podaci o sudionicima skupa	15
Marko Marulić: <i>The Davidiad</i>	37
<i>Marulus tuus: upućivanje u Marulića</i>	38
<i>Marko Marulić, splitski začinjavac i europski humanist</i>	39
Trinaesta kroatistička tekstološka radionica: Marulićeva <i>Judita</i> – neiscrpno vrela novih promišljanja	41
Petnaesta latinistička tekstološka radionica: Što se krije na marginama Marulićevih knjiga?	43
<i>Colloquia Maruliana XXXIII (2024): Sadržaj / Contents</i>	44
Nagrade Dana hrvatske knjige	46
Pravilnik	46
Do sada nagrađeni	47
Marulićevska mrežna sjedišta.	54
<i>Colloquium Marulianum XXXIV</i>	55
Conference schedule	58
Summaries	61
E-adrese sudionika skupa / Email addresses of the participants of the conference	77

Izdavač:
Književni krug Split – *Marulianum*
Ispod ure 3, Split
<http://marulianum.knjizevni-krug.hr>

Za izdavača:
Marko Trogrlić

Knjižicu uredili:
Branko Jozić i Luka Marković

Prijevod na engleski:
Graham McMaster

Tisak:
Dalmacija papir – Split

Tiskanje završeno u travnju 2024.